

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra sociologie

Bakalářská práce

2023

Zuzana Rabochová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra sociologie

**Od nemoci ke kosmetice: Tělesné sebepojetí žen
v kontextu estetické chirurgie**

Bakalářská práce

Autor práce: Zuzana Rabochová, DiS.

Studijní program: Sociologie a sociální antropologie

Vedoucí práce: Kristína Országhová, M.A.

Rok obhajoby: 2023

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 3.5.2023

Zuzana Rabochová

Bibliografický záznam

RABOCHOVÁ, Zuzana. *Od nemoci ke kosmetice: Tělesné sebepojetí žen v kontextu estetické chirurgie*. Praha, 2023. 54s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií, Katedra sociologie. Vedoucí diplomové práce Kristína Országhová, M.A.

Rozsah práce: 85 013 znaků

SZZ Sociologie, číslo okruhu: 7

SZZ Metodologie, číslo okruhu: 9

SZZ specializace Sociální antropologie: 4

Abstrakt

Bakalářská práce *Od nemoci ke kosmetice: Tělesné sebepojetí žen v kontextu estetické chirurgie* se zabývá problematikou tělesného sebepojetí u žen, které podstoupily minimálně jeden estetický zákrok z důvodu vlastního uvážení (ve smyslu, že k tomu nebyly nuceny zdravotními problémy). Cílem této práce je porozumět konceptu tělesného sebepojetí v kontextu estetické chirurgie, tedy nalézt a vysvětlit klíčové aspekty, jež ženy vedly k rozhodnutí daný zákrok podstoupit. Neexistuje totiž mnoho prací, které by se tímto tématem zabývaly. K nalezení odpovědí byly zvoleny polostrukturované rozhovory s osmi účastnicemi a digitální etnografie na vybrané facebookové skupině. Práce nahlíží na tělesnost jako na sociální konstrukt, ve kterém hrají roli společensky nastavené normy jako jsou ideál krásy a gender, ale zároveň i individuální procesy každého jedince. Z výzkumu vyplynulo, že ženy byly se svým tělem nebo alespoň s jednou částí těla dlouhodobě nespokojené a toužily po změně, zkrášlení, mladším vzhledu nebo po pocitu být sama sebou. Největší vliv na vnímání jejich vlastního těla mělo jejich okolí, a to jak blízké společenské okolí, tak zejména i média a sociální sítě, ve kterých jsou podle informantek ideály ženské krásy zobrazovány nejvíce.

Abstract

The bachelor thesis *From disease to cosmetics: Physical self-concept of women in the context of aesthetic surgery* deals with the issue of body self-concept in women who have undergone at least one aesthetic surgery of their own decision (in the sense that they were not forced to do it because of health problems). The aim of this paper is to understand the concept of body self-concept in the context of aesthetic surgery and to find and explain the key aspects that led women to decide to undergo the procedure. In fact, there are not many works that deal with this topic. Semi-structured interviews with eight women and digital ethnography on selected Facebook group were chosen to find the answers. The thesis views embodiment as a social construct in which socially set norms such as beauty and gender ideals play a role, but also the individual's processes. The research shows that women were dissatisfied with their bodies, or at least with one part of them for a very long time and desire for change, beauty, younger look, or for the feeling of being yourself. The biggest influence on their perception of their own body was their surroundings – their close social surroundings and especially the media and social networks in which according to the

informants the ideal of female beauty are portrayed the most.

Klíčová slova

Sebepojetí, tělo, tělesnost, tělesné sebepojetí, estetický zákrok, plastická chirurgie, ideál krásy, gender, sociální konstrukce reality, ženská krása

Keywords

Self-concept, physicality, embodiment, body-image, aesthetic surgery, plastic surgery, ideal of beauty, gender, social construction of reality, female beauty

Title

From disease to cosmetics: Physical self-concept of women in the context of aesthetic surgery

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé práce Kristíně Országhové, M.A za cenné rady a ochotu. Velké díky také patříím mým informantkám za jejich vstřícnost a čas, který mi věnovaly.

Obsah

Úvod	2
1. Teoretická část	4
1.1 Gender	4
1.1.1 Gender a sociální konstrukce reality	5
1.1.2 Genderové stereotypy	6
1.1.3 Gender a tělesnost	8
1.2 Tělesné sebepojetí	9
1.2.1 Grid-group theory	10
1.2.2 Ideál krásy	11
1.2.3 Od nemoci ke kosmetice – Plastická chirurgie jako cesta k ideálu?	14
2. Metodologická část	17
2.1 Cíle a výzkumné otázky	17
2.2 Metoda tvorby dat	17
2.3 Vstup do terénu – facebooková skupina	18
2.4 Konstrukce vzorku a charakteristika rozhovorů	19
2.5 Analytický postup	21
2.6 Etický aspekt výzkumu	22
3. Empirická část	23
3.1 Ideál krásy	23
3.2 Gender a vliv okolí	27
3.3 Přirozenost	33
3.4 Životní zkušenosti žen s podstoupením estetického zákroku	35
Závěr	40
Summary	43
Teze	46
Použitá literatura	49

Úvod

„Lidské tělo je klíčovým prvkem pro zkoumání konceptu tělesnosti v rámci výzkumu kultury i vlastního já.“ (Csordas, 2002, 58).

Tématem mé bakalářské práce je tělesné sebepojetí žen v kontextu estetické chirurgie. Obor plastické chirurgie nabývá na popularitě a počet zájemců/zájemkyň se čím dál tím rapidněji navyšuje (ISAPS, 2021). V České republice sice ne v takové míře jako například ve Spojených státech, Číně či Brazílii, jež jsou podle posledních průzkumů zeměmi, ve kterých jsou estetické zákroky prováděny nejčastěji, ale i přesto se návštěvnost klinik estetické chirurgie v ČR každoročně zvyšuje (ISAPS, 2021).

Výsledky průzkumu ISAPS¹ (2021) také ukázaly, že 85 % pacientů estetických klinik tvoří ženy, které si nejčastěji nechávají upravit poprsí, oční víčka, nos či podstupují liposukci (odsátí tuku) (ISAPS, 2021). Z toho důvodu jsem se rozhodla se v mé práci zaměřit pouze na ženy, jejich tělesné sebepojetí a jejich zkušenost s plastickou chirurgií.

Podobnému tématu se věnoval i výzkum pod názvem „Designing Women – Cultural Hegemony and the Exercise of Power among Women Who Have Undergone Elective Mammoplasty“, jež proběhl mezi lety 1997-1998 a byl zaměřen pouze na ženy, jež z vlastního přesvědčení podstoupily plastiku prsu. Analýza vycházela ze dvou feministických pohledů na kosmetickou chirurgii. První z nich tvrdí, že ženy, jež se rozhodnou pro chirurgickou úpravu svého těla, jsou oběťmi falešného vědomí a jejich těla jsou disciplinována hegemonickým mužským pohledem na ženské tělo. Druhý předpokládá, že ženy se pro daný zákrok rozhodly zcela svobodně a jen ony mají plnou kontrolu a moc nad svými těly (Gagné, McGaughey, 2002, 815).

Výzkumníci za použití hloubkových rozhovorů s patnácti účastnicemi došli k závěru, že všechny ženy z toho vzorku chtěly dosáhnout určité „normálnosti“, která vycházela z jejich vnímání sebe samotné, ale i z toho, co je ve společnosti obecně očekáváno od žen. Jejich vnímání bylo ovlivněno různými aspekty včetně tělesných ideálů prezentovaných médií,

---

¹ Zkratka pro The International Society of Aesthetic Plastic Surgery, což je přední světová organizace pro estetické plastické chirurgie, založena v roce 1970 (ISAPS, 2021).

vlastního pozorování ostatních žen a vlastního vnímání způsobu, jak je samotné i ostatní ženy pozorují muži. Z motivů dotazovaných žen je zřejmé, že podstoupení plánované operace prsu braly jako možnou cestu vedoucí ke zmírnění jejich trápení ohledně vlastního těla – umožnění cítit se atraktivněji a sebevědoměji, a dokonce i možnost zúčastnit se více společenských příležitostí (Gagné, McGaughey, 2002, 821).

Ke zvolení tohoto tématu jako bakalářské práce mě motivovala snaha porozumět tělesnému sebepojetí žen, které podstoupily estetický zákrok a stejně jako ve výše uvedeném výzkumu i snaha rozklíčovat důležité aspekty, jež je vedly k tomuto rozhodnutí. K tomu mi pomohl koncept těla a tělesnosti, jenž je ústředním pro medicínskou antropologii. Obecně je ale tělo klíčovým předmětem, skrze nějž můžeme zkoumat kulturní a sociální procesy, ale i pochopit motivy jednotlivců (Csordas, 2002, 58).

V teoretické části popíši zvolené koncepty a teorie. Zaměřím se na aspekt genderu ve spojení s tělesností, na koncept tělesného sebepojetí podle teorie Mary Douglas, ale také na teorie věnující se společenské představě ideálu krásy, a to především ve spojení s plastickou chirurgií. V metodologické části uvedu výzkumný cíl a výzkumné otázky, detailně popíši můj výzkumný vzorek a vysvětlím výběr metody sběru dat, kterými byly polostrukturované rozhovory a digitální etnografie. Poslední, empirická část, je založena na představení samotného kvalitativního výzkumu a analýze polostrukturovaných rozhovorů a digitální etnografie. V úplném závěru práce následně shrnu, jaké poznatky má práce přinesla a jaký postup bych zvolila, kdybych ve výzkumu pokračovala i nadále.

1. Teoretická část

Centrálním tématem mé práce je tělesné sebepojetí. Má výzkumnická pozice je konstruktivistická, kdy na tělesnost nahlížím z hlediska konstruovaných norem a zároveň individuálního aspektu každého jedince.

Velice významnou roli ale hraje to, že jsou to ženy, které mnohem častěji podstupují plastické operace a estetické zákroky (ISAPS, 2021). I z toho důvodu jsou mým výzkumným vzorkem pouze ony. V práci jsem se soustředila mimo jiné na to, zda s vyšší mírou účasti na zákrocích může souviset koncept genderu spojený s genderovými stereotypy a s teoriemi genderu a tělesnosti, a proto jsem teoretickou část strukturovala následovně. Nejprve se zaměřím na koncept genderu a spolu s ním i na teorii sociální konstrukce reality, genderových stereotypů a genderu ve spojení s tělesností a následně přejdu ke konceptu tělesného sebepojetí představený sociální antropoložkou Mary Douglas, sociální normy ideálu krásy a na závěr vyložím jednu z možných cest, jak se ideálu krásy přiblížit – prostředím plastické chirurgie.

1.1 Gender

Gender neboli sociální pohlaví představuje „*kontinuum kulturních charakteristik, na základě kterých lidé mohou jednat bez ohledu na jejich biologické pohlaví.*“ (Lindsey, 2020, 7). Zatímco pohlaví je odvozené od biologického základu a je spojováno s termíny mužský a ženský, gender poukazuje na sociální a kulturní vlivy týkající se mužů a žen a zaměřuje se na množství maskulinity či feminity u daného jedince (Oakley, 2005, 8).

Téma genderu je často spojováno s dobou 60. let 20. století, tedy druhou vlnou feminismu. Zatímco se první vlna vyznačovala především zasazením se o základní lidská práva žen v patriarchální společnosti, druhá vlna přinesla do debaty širší spektrum společenských témat, jako například sexualitu, manželství, ale i všeobecnou rovnost (Rose, 2010, 3-5). Později v 80. letech 20. století vznikala další vlna genderových teorií, které se snaží gender pochopit nad rámec individuálních charakteristik.

Představitelé jedné z těchto teorií jsou West a Zimmerman, kteří ve svém článku „Doing Gender“ tvrdí, že gender je „něco, co děláme, nikoliv to, kým jsme“ (Risman et.kol., 2018, 23-24). Podle nich se ve společnosti od žen a mužů očekává, že se jejich jednání bude odvíjet od jejich genderu a v situaci, kdy toto chování nenastane, okolí daného jedince bude považovat za nemorálního (Risman et.kol., 2018, 23-24).

West a Zimmerman (1987) mluví o tzv. dělení genderu, který podle nich „zahrnuje soubor sociálně řízených percepčních, interakčních a mikropolitických aktivit, jež jsou považovány za projev maskulinní a femininní přirozenosti“ (West a Zimmerman, 1987, 126).

1.1.1 Gender a sociální konstrukce reality

Peter Berger a Thomas Luckmann jsou zakladateli tzv. sociálního konstruktivismu, jež je jedním z hlavních myšlenkových směrů v současných sociálních vědách. Ten předpokládá, že v podstatě vše, co jedinec vnímá jako realitu, je určitou sociální konstrukcí. Ta zároveň podmiňuje způsob, jak na danou realitu bude jedinec pohlížet a následně ji interpretovat (Berger a Luckmann, 1999, 10).

„Proces stávání se člověkem se odehrává ve vzájemném vztahu s prostředím.“ Berger a Luckmann v knize Sociální konstrukce reality (1999) hovoří o tom, že zmíněné prostředí je jak přírodní, tak lidské. Tedy, že s vývojem člověk dochází k vytváření vztahů nejen k přírodnímu prostředí, ale i k sociálnímu a kulturnímu řádu, jenž je člověku zprostředkován skrze jeho tzv. významné druhé (Berger a Luckmann, 1999, 52).

Důležitým aspektem socializace je jazyk, jehož prostřednictvím vznikají významy, které jsou pro jedince klíčové. V každodenní objektivní realitě se s těmito významy setkává, seznamuje a následně je sdílí s jeho okolím. Při každé sociální interakci vznikají významy, na základě kterých se pak jedinci utváří jeho vlastní chápání okolního světa (Berger a Luckmann, 1999, 39-42).

Koncept genderu je pak nutné hledat v těchto významech (konstrukcích), jež se utváří během rané socializace a jedinec se s nimi seznamuje skrze jeho významné druhé, ale například i prostřednictvím školy a médií (Lindsey, 2020, 14). Závažnost jazyka ve spojení s genderem

ukazují Berger s Luckmannem na jeho omezenosti. Vzhledem k tomu, že jazykem můžeme vyjádřit pouze mužský, ženský a střední rod, jsou jedinci nuceni se s mužským či ženským jazykovým rodem ztotožnit. To má následně vliv i na rozlišování předmětů a aktivit na základě genderové identity (Berger a Luckmann, 1999, 45).

Gender by se podle definice Bergera a Luckmanna dala označit za instituci, k jejímuž vzniku „*dochází vždy při vzájemné typizaci habitualizovaných činností určitým typem vykonavatelů těchto činností*“ (Berger a Luckmann, 1999, 58). Jinými slovy, má maskulinita a feminita svůj společenský význam, jenž je v průběhu socializace díky interakci mezi jedinci předáván a zároveň má daná rodová identita své vlastní charakteristiky, jež jsou pro ni typické.

Instituce řídí lidské chování prostřednictvím stanovených vzorců chování, které ale předem jedinci určuje pouze jeden možný směr chování z více možných (Berger a Luckmann, 1999, 58). Pokud se jedinec rozhodne stanoveným pravidlům vzdorovat, čeká ho určitá sankce. V případě, že se rozhodne neplnit svou genderovou roli podle očekávání dané společnosti, setká se nejčastěji s posměchem (Oakley et.kol., 2000, 140).

1.1.2 Genderové stereotypy

Společnost oceňuje sociální statusy a role, které lidem pomáhají uspořádat si život konzistentněji a předvídatelněji. Spolu s přijatými společenskými normami předepisují chování a zároveň usnadňují interakci s jedinci stejného sociálního statusu. Příliš vymezené normy pak mají za důsledek vznik stereotypů, „*zjednodušeného přesvědčení lidí, že lidé stejného statusu mají společné rysy*“ (Lindsey, 2020, 5).

Genderové stereotypy „*jsou nadstavbou zkonstruovanou na základě biologicky daných charakteristik ženy a muže*“ (Tuček et.kol., 2002, 150) a vyznačují se podle Křížkové čtyřmi základními znaky – přehlížejí diverzitu mužské a ženské populace uvnitř dané společnosti z pohledu individuálních vlastností, schopností, plánů a přání žen a mužů. Za druhé s velkým opožděním, nebo dokonce vůbec nereflktují změny v chování aktérů, k němuž se vztahují, a stávají se tak představami o ideálu, které jsou vzdálené od skutečnosti. Dalším nezbytným prvkem je jejich silný argumentační direktivní a emoční základ, jenž je dovozí chápat jen jako přirozeně daná pravidla, nebo při nejmenším jako pravidla, která nelze změnit.

S tím souvisí i poslední bod, o kterém Křížková hovoří, a to proces udržování a posilování genderových stereotypů sociálními mechanismy, institucemi a mediálním, politickým a ekonomickým diskurzem (Tuček et.kol., 2002, 150).

Gender je stejně jako pohlaví připsán již novorozencům v porodnici, kde jsou děti oblékány do barev, jež jsou spojeny s daným pohlavím. V tomto okamžiku se též setkáváme s odlišnou verbální komunikací, kdy narozenému chlapci většinou řekneme „ty jsi ale chlapák“ a děvče většinou označíme za „fešandu“ (Oakley et.kol., 2000, 131). Tyto příklady jsou procesem manipulace, které mají vliv na formování daného jedince. Dítě totiž přejímá daný pohled na sebe samého (jako na „chlapáka“, či v případě děvčete na „fešandu“) (Oakley et.kol., 2000, 132).

Dalším klíčovým procesem je tzv. systematické směřování pozornosti dítěte na specifické předměty. Těmi jsou například hračky, jež jsou genderově rozlišovány a se kterými se jedinec setkává již v raném dětství (Oakley et.kol., 2000, 132). S tímto rozlišováním se děti opět nejprve seznamují v rodině skrze jejich rodiče a blízké, ale následně i prostřednictvím okolí a institucí (např. na hřišti, ve školce apod.).

Výzkum Judith E. Blakemore (2005) se zabýval tím, jaký vliv mohou mít jednotlivé typy hraček na jedince a co přesně mají jednotlivé hračky u dětí rozvíjet. Účastníci/účastnice výzkumu měli za úkol určovat, zda vidí určenou hračku jako dívčí, chlapeckou, nebo jako typickou pro obě pohlaví. Ukázalo se, že hračky spojované s dívkami nejvíce souvisely se vzhledem – jednalo se například o hračky typu Barbie panenek a o hračky týkající se líčení a šperků. Celkově, co se týká vlastností jednotlivých hraček, jsou dívčí hračky spojovány s fyzickým vzhledem, výchovou a domácími činnostmi. Hračky určené pro chlapce se naopak týkaly boje a agrese (např. hračky typu zbraně) a obecně byly označeny za násilné, soutěživé a někdy až nebezpečné (Blakemore et.kol., 2005, str. 621-631). *V závěru došli k tomu, že hračky hodnocené jako kognitivně rozvíjející a nejvíce vzdělávací, obvykle spadaly do kategorie „chlapecké“, nebo genderově neutrální. Zdá se tedy, že silně genderové hračky méně podporují rozvoj některých vlastností dítěte, a naopak u něho mohou ještě více rozvinout ty negativní. U dívek se obvykle jedná o přehnané zaměřování se na tělesné sebepojetí, u chlapců zase o přílišný sklon k agresi a násilí (Blakemore et.kol., 2005, str. 632).*

K procesu systematického směřování pozornosti dítěte ale patří i vliv médií. V dětském věku se jedná především o genderové stereotypy a role zobrazované v pohádkách. Podle Staňkové (2011) představují pohádky důležitý aspekt v období dospívání a jsou prostředkem ke zobrazování ideálů (Staňková, 2011, 17). Každá pohádka je založena na boji dobra a zla. Děti se pak většinou ztotožňují právě s postavami, které představují kladné hrdiny, jelikož jsou tyto postavy jednoduché k pochopení a jsou přímočaré. Pohádkové postavy jsou pak i podle toho, zda zastupují stranu dobra či zla, specificky zobrazovány. Typicky jsou to princezny, které jsou hlavními postavami kladného pohádkového světa.

Skrze pohádky a sžití se s hlavními postavami se podle Staňkové rozvíjí důležitá psychická struktura, tzv. ideální já. *Ta představuje „takové myšlenky, jimiž se dítě posuzuje a jimiž se hodnotí na pozadí sociálního prostředí a kulturního zázemí“* (Staňková, 2011, 22).

1.1.3 Gender a tělesnost

Jedním z charakteristických znaků pohlaví a genderu jako určitého systému organizace společenského života je jejich rozdělení na ženu a muže, maskulinitu a feminitu (Risman et.kol., 2018, 96).

Tato dvojznačnost spojuje muže a maskulinitu s jednáním, aktivitou a statusem subjektu. Mužské ztělesnění vyžaduje tělesnou zdatnost, kontrolu nad sebou samým i nad ostatními a ne příliš složité uvažování nad svou tělesností. Důležité je soustředit se pouze na to, co tělo dokáže, a ne na to, jaké by mohlo být a co by se na něm dalo změnit. Oproti tomu feminita je spojována s pasivitou a statusem objektu. Ženská tělesnost se vyznačuje svým sebeuvědoměním. Ženské tělo si je neustále vědomo toho, že je zranitelné, že je objektem a že představuje nedokonalý nástroj pro dosažení svých tělesných cílů (Risman et.kol., 2018, 96).

Stejně je genderová tělesnost podle vědců zabývajících se vizuální kulturou zobrazována i v mediálních reprezentacích. Důsledkem toho muži o svém těle přemýšlí v termínech schopností a jednání a ženy zase jako o objektech, které lidé obdivují (Risman et.kol., 2018, 96).

Jelikož se ve svém výzkumu zaměřuji na ženy a jejich tělesnost, více následně rozeberu pohled na ženskou tělesnost. Na základě lékařských teorií v 19. století se mnozí domnívali, že je potlačené ženské ztělesnění přirozeným důsledkem anatomie ženského těla. Dnes už ale převládají sociologické teorie, které předpokládají, že se ženská tělesnost formuje skrze sociálně podmíněné vědomí těla. Jinými slovy se utváří díky tomu, že žena ví, jak tělo vypadá (může vypadat), jak existuje ve vztahu k ostatním a co se s ním dá dělat. Současně je tento proces posilován skrze interakce a různé sociální instituce (Risman et.kol., 2018, 100).

Bordo (2004) tvrdí, že nastavené genderové role mají vliv i na senzibilitu ženského těla, a to především na pocit touhy (Risman et.kol., 2018, 103). Podle ní ženy na základě zkonstruovaných norem touží po veřejné moci, nezávislosti, ale právě i po nastavených ideálech ženské krásy (Bordo, 2004, 171).

1.2 Tělesné sebepojetí

„Dvě těla jsou já a společnost: někdy jsou tak blízko, že se téměř spojí v jedno; někdy zase tak moc daleko“ (Douglas, 2003, 91).

Zájem o téma těla a tělesnosti v sociální antropologii, ale i jiných oborech, začal vzrůstat na konci 80. let 20. století. S tím přichází i nový pohled a nové chápání těla. Dříve bylo tělo chápáno jako hmotná entita podléhající empirickým pravidlům biologické vědy. Nový výklad už ale nepovažuje tělo za hrubou přírodní skutečnost. Jde o komplexní pojem, kdy *„každé tělo má svou historii“* v tom smyslu, že se v určitých historických okamžicích chová novým způsobem (Csordas, 1994, 1).

Lidské tělo představuje objekt sociálního a kulturního vývoje, což má dopad i na tzv. tělesné sebepojetí (Fialová, 2001, 36). Tento termín se používá k označení způsobu, jakými se prožitá zkušenost těla spojuje se sociokulturním významem a na základě kterých pak přemýšlíme o svém těle a prožíváme určité životní situace. Tělesné sebepojetí zobrazuje sociální, kulturní a historické prostředí, zároveň ale každodenní tělesnou zkušenost jedince. Stejnou váhu má tedy jak sociokulturní kontext, ve kterém žije, tak i pocity a vjemy, které

svým vlastním tělem zažívá (Albrecht et.kol., 2003, 53).

Mary Douglas (2003) přichází s konstruktivistickým pojetím tělesnosti a s konceptem tzv. Dvou těl. Rozlišuje tělo na dvě části, kdy první je tělo fyzické a druhé tělo symbolické. Fyzické tělo se skládá z biologických a fyziologických charakteristik jedince, jako je například pohlaví, výška, tělesná váha a další tělesné faktory, jež lze změřit. Symbolické tělo naopak takto změřit nelze. Představuje sociální a kulturní aspekty těla, které se odlišují od jeho fyzických charakteristik. Symbolické tělo zahrnuje všechny aspekty těla, jež jsou vnímány jako symboly společenských vztahů, hodnot, norem a očekávání.

Douglas se konceptem Dvou těl zabývala především tím, jak společnost vnímá a řídí symbolické tělo jedinců. Podle ní se společnost snaží symbolické tělo kontrolovat, aby tak došlo k souhře s jejími hodnotami, normami a očekáváním. To se projevuje například omezením některých tělesných úprav, jež jsou společností vnímány jako odlišné od normy. Proto jsou v některých kulturách potlačovány nebo dokonce zakázány. Jedná se například o tetování či piercing, kdy v některých kulturách je tetování spojováno s kriminalitou, zatímco v jiných kulturách je považováno za symbolické vyjádření identity nebo náboženského vyznání (Douglas, 2003).

Na základě toho Douglas (2003) tvrdí, že symbolické tělo omezuje způsob, jakým vnímáme tělo fyzické. Jinými slovy je fyzická zkušenost těla, skrze níž zakoušíme svět, vždy modifikována sociálními strukturami. Zároveň mezi fyzickými i sociálními zkušenostmi dochází k neustálé výměně významů a v důsledku toho se tělo stává samo o sobě velmi omezeným výrazovým prostředkem (Douglas, 2003, 72). Hovoří o společenské představě těla, kterou je jedinec formován a na základě něhož se svým tělem zachází. Kromě tělesných úprav se jedná i o stravu, spánek, terapii, ale i obecně péči o tělo, kam by se podstupování estetických zákroků dalo zařadit (Douglas, 2003, 72).

1.2.1 Grid-group theory

S tím souvisí její další významná teorie, jež stejně jako koncept „Dvou těl“ uvedla v knize „Natural Symbols: Explorations in Cosmology (Douglas, 2003). Jedná se o tzv. grid-group theory, jež vychází z práce sociologa Emile Durkheima. Tato teorie je především založena

na tvrzení, že je vše, co lidé dělají nebo i dokonce po čem touží, vždy kulturně podmíněné (Douglas, 2003).

Grid podle Douglas ukazuje, do jaké míry jsou jedinci ve společnosti kategorizováni a strukturováni. Jedná se o míru kategorizace a strukturalizace podle společenských kategorií, jako jsou například společenské třídy, kasty, etnické skupiny apod. Rozdíly mezi skupinami pak závisí na tom, do jaké míry jsou dané kategorie vymezeny. Mohou se například lišit v čase, prostoru nebo v rámci společenských rolí. Důležité je také, jakým způsobem jsou tyto skupiny propojeny se společností jako celkem.

Druhá dimenze pod názvem group označuje, do jaké míry se jednotlivci v rámci společnosti začleňují a zároveň do jaké míry sdílejí společné hodnoty a normy. Sleduje tedy, jak jsou organizovány vztahy mezi jednotlivci, a jak tyto vztahy ovlivňují právě sociální normy a očekávání (Douglas, 2003, 57-70).

V momentě, kdy jedinci ve společnosti sdílejí stejné hodnoty a normy, se složka „group“ ukazuje jako velice silná. To znamená, že jsou všichni pevně začleněni do společnosti a mají stejné zájmy, jež jsou pro ně často významnější než zájmy individuální. Stejně tak je „grid“ silný tehdy, když jsou jednotlivci v rámci společnosti pevně kategorizováni a strukturováni (Douglas, 2003).

1.2.2 Ideál krásy

Jednou ze společenských norem, jež je pro mou práci klíčovou, je ideál krásy. Krása představuje velmi komplexní pojem, a proto se nad její definicí skýtají nesčetné debaty. Vztahuje se jak k vizuální stránce jedince – styl oblékání, volba účesu, ale i styl chůze, držení těla apod., tak i k vlastnímu pocitu krásy, který není tímto způsobem zjevný – jedná se o vnitřní pocity člověka (Sisti et.kol., 2021, 2168).

Představy o tom, co nebo kdo představuje krásu, se ale začaly objevovat u myslitelů již od dob starověkého Řecka. Sokrates například tvrdil, že krásu představuje vše, co člověka přitahuje. Platónovo myšlení o kráse zase zahrnuje i morální aspekt krásy. Podle něj ve chvíli, kdy jedinec vidí krásného člověka, cítí pocity lásky právě vůči krásnému člověku

(Holliday a Taylor, 2006, 180). Pokud se přesunu dále od Řecka k Egyptu, narazím již na výrazné líčení žen, které místní Egyptanky obvykle používaly za účelem svádění mužů (Holliday a Taylor, 2006, 182). Pozdější myslitelé následně rozšířili spojení mezi krásou a mírami a domnívali se, že je krásu možné změřit. Tento postoj je například zjevný na malbě tzv. Vitruviánského muže od Leonarda da Vinciho, na které je znázorněn muž, jehož tělesné proporce jsou detailně naměřeny (Holliday a Taylor, 2006, 181).

Ideál krásy byl zkrátka vždy společensky nastaven, jen se časově, kulturně, ale i genderově odlišoval. Stejně tak je to i dnes. Ideály krásy existují, ale jsou kulturně a genderově odlišené. Charakteristické rysy krásy obličeje ženy na Středním východě byly například definovány kulatějším tvarem obličeje, velkýma očima ve tvaru mandle, výraznými tvářemi, malým nosem, plnými rty a špičatou bradou. Pro jiné země je naopak dívka s úzkými rty atraktivnější než ta s plnými. Obecně je ale krása rtů významná, jelikož představuje klíčový prvek celkové atraktivity jedince, a to především u žen (Sisti et.kol., 2021, 2168).

Co se týká krásy těla, je podle Sisti a jejích kolegů (2021) evidentní, že první, čeho si na lidech všímáme, je jejich fyzická přitažlivost. S tou například souvisí i symetrie těla. Výzkumy totiž ukázaly, že vysoce symetrická tělesná postava je obecně považována za atraktivnější. Stejně tak je s fyzickou krásou spojen i mladší vzhled, který představuje další z ideálů krásy a jenž vyhledávají spíše muži na ženách (Sisti et.kol., 2021, 2167-2168).

S fyzickou přitažlivostí souvisí i tzv. erotický kapitál, který představila socioložka Catherine Hakim (2010). Erotický kapitál podle ní představuje čtvrtý kapitál, jenž je stejně významný jako kapitál ekonomický, kulturní a sociální. Je důležité zdůraznit, že erotický kapitál nesouvisí pouze s partnerskými vztahy, ale naopak je velmi důležitý i celospolečensky. Objevuje se například na trhu práce, v médiích, ale i při každodenní sociální interakci (Hakim, 2010, 499).

Erotický kapitál je mnohostranný, jinými slovy se jeho aspekty mohou v některých společnostech objevovat výrazněji a někde naopak v menší míře. Navzdory tomu se ale vyznačuje několika charakteristickými znaky, jedním z nichž je právě krása. Krása je klíčovým prvkem erotického kapitálu. Stejně jako on má různé podoby, a existují u ní tak kulturní i časové rozdíly v představách, co ji tvoří. Hakim například uvádí africké

společnosti, které se vyznačují tím, že obdivují ženy s kyprými tvary, zatímco v západní Evropě jsou to spíše vysoké hubené modelky. Minulá století byly zase za krásné považovány ženy s malými očima a drobnými ústy, moderní doba zase klade důraz na ženy s velkýma očima a plnými rty (Hakim, 2010, 500). Představa o kráse je tedy ve společnosti vždy nastavena, ale časem se proměňuje.

Dalším prvkem erotického kapitálu jsou vnitřní pocity krásy. Hakim (2010) sem zařadila například půvab a šarm, u kterých je podle ní klíčové právě to, jak se sám člověk cítí. Ovlivňuje to totiž způsob, jak na daného jedince bude jeho okolí pohlížet a v jaké míře mu například bude připadat přitažlivý. S tím souvisí i poslední charakteristický znak erotického kapitálu, který zde uvedu, prvek sociální reprezentace. Patří sem například styl oblékání, volba účesu nebo líčení (Hakim, 2010, 500).

Na tom, že existuje nastavená norma krásy, se shoduje i mnoho autorů, jež navázali na myšlenku vnímání těla jako symbolické reprezentace podle Douglas. Zaměřili se ale více na ženské tělo a na jeho symbolickou reprezentaci. Podle Balsamo se „*tělo stává místem, kde ženy vědomě či nevědomě přijímají významy, které kolují v populární kultuře o ideální kráse*“ (Balsamo 1996 cit. podle Reischer et. Koo, 2004, 300). Ženské tělo by se tak podle ní dalo přirovnat k billboardu, na kterém jsou zobrazeny dominantní kulturní významy, které by ženské tělo mělo mít v době postmoderny (Balsamo 1996 cit. podle Reischer et. Koo, 2004, 300).

V současné době se můžeme setkat s řadou požadavků, které musí člověk splnit, aby dosáhl nebo se alespoň přiblížil „ideální postavě“. Obraz o ideálu krásy si nejvíce tvoříme skrze média, které ho ilustrují na „*vysoce atraktivních modelkách (highly attractive model), kam spadají štíhlé mladé slečny světlejších odstínů, s výraznými očima, ostrým nosem a našpulenými rty*“ (Rajendrah, 2017, 349). Zatímco v marketingové sféře se ukazuje, že reklamy s těmito modelkami mají pozitivní dopad např. na prodej daného produktu, sociální vědci tvrdí, že k použití fyzického stereotypu ideálu krásy v reklamě je třeba přistupovat obezřetně. To právě z důvodu tělesného sebepojetí. Mnoho žen hodnotí své tělesné sebepojetí na základě jejich vlastní fyzické přitažlivosti a když pak neustále v reklamě vidí stejný typ ženské postavy, začnou se s tímto ideálem srovnávat (Rajendrah, 2017, 349). Důsledkem toho může být i podstupování plastických operací, na což se

zaměřím v následující kapitole.

1.2.3 Od nemoci ke kosmetice – Plastická chirurgie jako cesta k ideálu?

Plastická chirurgie vznikla před několika tisíci lety, kdy měla za úkol především napravit vrozené tělesné vady, nebo pomoci lidem, kteří utrpěli zranění, při němž se esteticky zohydili (Pešková, 1968, 11). Počátky plastické chirurgie v ČR můžeme najít v době první světové války, kdy bylo Česko ještě součástí bývalého Československa. Existovala „stanice plastické chirurgie u VII. Armádního sboru bývalé rakousko-uherské armády v Temešváru“, kam byli v posledním roce války umístěni poranění a zohavení vojáci (Burian, 1959, 17). Po skončení byli tito jedinci převezeni do vojenské nemocnice na Hradčanech, kde na základě jejich typů zranění vzniklo samostatné oddělení plastické chirurgie. V roce 1924 převzalo péči o tyto pacienty Ministerstvo sociální péče a snažilo se nalézt ještě další místo, kam by poranění mohli být umístěni (Burian, 1959, 17-18).

Mezitím ale rychle došlo k rozšíření povědomí o plastické chirurgii u lidí z široké veřejnosti, kteří měli podobná tělesná znetvoření jako vojáci z válečných bojů. Velmi rychle se tedy začal rozrůstat počet pacientů, jež měli zájem o plastické operace, a tak tomu bylo přizpůsobeno i rozšíření plastických klinik. Přestože tehdejší pracovní podmínky byly primitivní a první operace například probíhaly v malé kuchyňce, se obor plastické chirurgie nesmírně rozvinul. V necelých deseti letech se Pražský ústav, kde zákroky probíhaly, stal největším ústavem v Evropě a navštěvovali ho i lidé ze zahraničí (Burian, 1959, 18).

Postupem času začala být plastická chirurgie rozsáhlejší a spojována i s kosmetickými zákroky, pro které vznikl působivější název estetická chirurgie. K tomu došlo převážně v Americe a v Paříži, kde se na domech objevovaly reklamní plakáty s nápisem „Chirurgie Esthétique“ (Burian, 1959, 21). Ta již nemá za úkol léčit nemoci. Má usilovat o „*dobrý vzhled a celkově dobrý tělesný stav, neboť ošklivost je projevem nemoci.*“ (Pešková, 1968, 12). Obor plastické chirurgie tedy nabyl nového rozměru a začal se zaměřovat i na ty, kteří touží po zkrášlení i po erotické přitažlivosti – společenská funkce tímto vystupuje do popředí, jelikož nastavuje estetickou normu. Pro plastické chirurgy zase tento název představoval vyšší příjem pacientů a peněz (Burian, 1959, 21), jelikož se začali zaměřovat i na ty, kteří se snaží této společenské normy dosáhnout (Pešková, 1968, 13-14).

Po druhé světové válce došlo k vyjasnění, že se nebude upouštět od nejrozsáhlejšího názvu plastická chirurgie. Nicméně náplní práce plastického chirurga se staly i zmíněné kosmetické úpravy těla u lidí, kteří neutrpěli žádnými zraněními, ale chtěli se zbavit nápadných tělesných vad, které jim způsobují duševní potíže a které mohou zapříčinit vyřazení z pracovní společenosti. Dá se tedy říct, že oficiálním názvem je sice plastická chirurgie, ale estetická chirurgie či kosmetické úpravy jsou s ním úzce spjaty (Burian, 1959, 21).

O vliv na rozšíření povědomí o plastické chirurgii se zasadila především média. Již zmiňovaný výzkum pod vedením Cash a Butters ukázal, že v devadesátých letech byla plastická chirurgie spojována především s celebritami, které se v médiích pyšily svým novým vzhledem a zároveň tak nastavovaly nový obraz ženského těla. Například, když podstupovaly operace ke snížení vrásek, zavedly tak vyšší standardy pro stárnoucí ženské tělo (Gimlin, 2013, 915). Na základě toho se ozývají feministky tvrdící, že ženy, které si nechají chirurgicky upravit své tělo, jsou „spoluviníky reprodukce nerovností založených na věku, rase/etnicitě a pohlaví“ (Gimlin, 2013, 915). Zároveň staví tento obor více do popředí, a proto podle feministek budou časem ženy, které nebudou chtít estetický zákrok podstoupit, stigmatizovány jako deviantní (Gimlin, 2013, 915).

Postupem času zájem o estetické zákroky dramaticky vzrostl i v širším okruhu společnosti, a to především právě díky médiím, kde začaly vznikat dokumenty a pořady o tělesných proměnách, diskusní fóra apod. Ve světle tohoto vývoje byla plastická chirurgie definována jako prostředek ke zbavení stigmatu. Část výzkumu tedy také ukázala, že podstoupení estetických zákroků již není spojováno jen s elitou, ale čím dál tím více se dostává do oblastí běžného života všech. Nabyla nového společenského významu, kdy je veřejně prezentována jako součást běžného života. Nový obraz plastické chirurgie jako něčeho, co si každý z nás zaslouží a dokonce pomůže stát se „*naším pravým já*“ (Gimlin, 2013, 918).

Estetické zákroky jsou jednou z možností, díky kterým můžeme dosáhnout „ideální postavy“ a cítit se tak lépe. Takto to i dnes většina z plastických chirurgických klinik prezentuje na svých webových stránkách, a to především u zákroku tzv. augmentace (zvětšení) prsou, jež se týká žen (Abclinic, 2021, Ústav estetické medicíny, 2021, Sanus, 2021). Klinika Estheticon například uvádí jako výhodu tohoto zákroku, že se jedná o „*dlouhodobé řešení pro dosažení ideální postavy*“ (Estheticon, 2022). Podstoupení daného zákroku nám ale

neumožní získat jen lepší tělesný vzhled. Kliniky na svých webových stránkách zdůrazňují i zvýšení sebevědomí, mladší vzhled a pocit být sama sebou.

Stejně na tuto problematiku pohlíží i Bordo (2004), která tvrdí, že míra fyzické atraktivity je neustále prezentována jako známka úspěchu, s čímž souvisí i čím dál tím častější navštěvování estetických klinik. Podle Bordo nejsou plastické operace pouze znakem vlastního rozhodnutí. Jedná se i o institucionalizované společenské vlivy, jež působí na jedincovo tělesné sebepojetí, podle kterého se následně rozhodne pro podstoupení estetického zákroku (Bordo, 2004, 31-32).

2. Metodologická část

2.1 Cíle a výzkumné otázky

Přestože se estetická chirurgie stává čím dál tím více populární, v ČR není tomuto tématu vědecky věnována taková pozornost. Ve své práci jsem si kladla za cíl porozumět konceptu tělesného sebepojetí v kontextu estetické chirurgie. Zajímaly mě především okolnosti, které daného jedince vedly k podstoupení zákroku a jak toto podstoupení ovlivnilo jeho tělesné sebepojetí. Cílem mé práce je zodpovědět následující výzkumné otázky.

1. Jaká je povaha sebepojetí žen v kontextu estetické chirurgie?

Podotázky:

- a) Jakým způsobem ženy reflektují normu ideálu krásy?
- b) Jak se ženy vztahují k normě ideálu krásy?
- c) Jak ženy popisují přirozenost v kontextu estetické chirurgie?

V teoretické části jsem se zaměřila na zvolené teorie a teoretické koncepty. V metodologické části jsem nejprve představila výzkumné otázky a následně popíši zvolenou metodu tvorby dat, vstup do terénu, konstrukci vzorku a charakteristiku rozhovorů, analytický postup a na závěr etický aspekt tohoto výzkumu.

2.2 Metoda tvorby dat

Výzkumná metoda tvorby dat je v této práci založena na polostrukturovaných rozhovorech se ženami, které podstoupily estetický zákrok/zákroky. Polostrukturované rozhovory jsem zvolila z důvodu, že tento typ rozhovoru umožňuje si předem připravit širší okruhy témat, na které se během rozhovoru chce výzkumník ptát (Novotná, Špaček a Šťovíčková, 2020, 322). Pro můj výzkum byly předem stanovené okruhy ideální, jelikož jsem se s mými informantkami bavila o jejich tělu, tělesném vnímání sama sebe, což pro někoho může představovat citlivé téma, o kterém hned neví, jak začít hovořit. Přestože má ale výzkumník předem připravené okruhy otázek, má účastník/účastnice rozhovoru „*velký prostor pro vlastní vyjádření a vlastní formulace*“ (Novotná, Špaček a Šťovíčková, 2020, 322). To platí i pro mě jako tazatele, kdy mám možnost reagovat na dané situace, kdy

informant/informantka může sám přijít s novým zajímavým tématem (Novotná, Špaček a Šťovičková, 2020, 322).

Ke sběru dat mi sloužila i digitální etnografie provedená na facebookové skupině „Zkušenosti a rady s plastickou chirurgií a estetickými zákroky“², kde jsem sháněla i potencionální účastníky/účastnice rozhovoru. Tento typ empirického výzkumu, který probíhá v kyberprostoru za účasti výzkumníka, mi umožnil skrze rozhovory a pozorování přiblížit, jak jedinci prožívají určitá virtuální místa (v tomto případě facebookovou skupinu) (Burell, 2017). Stejně jako tradiční etnografie mi i digitální forma umožnila stát se součástí dané komunity a zkoumat zde sociální interakce a dynamiku skupiny, kde je možné zpochybňovat významy a spoluvytvářet je v naturalistickém prostředí (Goldman-Hasbun, 2022).

Pro můj výzkum je digitální etnografie vhodná především proto, že se zajímám o tělo a tělesnost, tedy pro někoho o velmi intimní záležitost, kterou nemusí chtít v „offline“ světě sdílet. Přestože ve vybrané facebookové skupině uživatelé nebyli anonymní, můžu jako výzkumník očekávat, že budou mít možnost vyjádřit se bez strachu ze stigmatizace (Goldman-Hasbun, 2022).

Důvod, proč jsem zvolila jak polostrukturované rozhovory, tak digitální etnografii byl takový, že u rozhovorů jsem předpokládala, že se o tématu tělesného sebepojetí v kontextu estetické chirurgie dozvím více do detailu a vyslechnu si v daný moment individuální zkušenost a pohled žen na různá témata s tím spojená. U digitální etnografie jsem nepředpokládala, že bych se dozvěděla takto detailní informace. Více mě zajímalo, jakou roli hraje vybraná facebooková skupina v rozhodnutí se zákrok podstoupit.

2.3 Vstup do terénu – facebooková skupina

Za výzkumný terén jsem zvolila zmíněnou facebookovou skupinu pod názvem Zkušenosti a rady s plastickou chirurgií a estetickými zákroky. Tento terén jsem zvolila z důvodu, že skupina má několik tisíc členů, je velmi aktivní a členy tvoří z 95 % ženy, jež jsou mým

---

² Z důvodu anonymizování byl název skupiny alterován.

výzkumným vzorkem. Když jsem skupinu v prosinci objevila, bylo zde okolo 17 000 členů. Momentálně jich je téměř o čtyři tisíce více.

Jelikož byla skupina soukromá, musela jsem nejprve zažádat vlastníky o povolení ke vstupu. Po schválení mé žádosti jsem ve skupině zaujímala pozici pozorovatele. Současně jsem kontaktovala jednoho ze dvou vlastníků skupiny s tím, že bych ráda na jejich stránce provedla výzkum v rámci mé bakalářské práce a požádala ho o svolení zkoumat komentáře a diskusní vlákna. Prosba se týkala také možnosti napsat příspěvek, ve kterém bych oslovila členy/členky skupiny a požádala je o souhlas a spolupráci na výzkumu.

Vlastník skupiny souhlasil s tím, abych na jejich skupině výzkum provedla, tudíž jsem členy/členky skupiny oslovila skrze facebookový příspěvek a zároveň pokračovala v nezúčastněném pozorování. V reakci na příspěvek se nikdo neozval s tím, že by nesouhlasil se zahrnutím jeho příspěvků či komentářů do výzkumu a naopak se ozvaly tři zájemkyně, jež byly ochotné poskytnout rozhovor.

Po nezúčastněném pozorování, kdy už jsem se seznámila s vybraným terénem, jsem začala s výběrem příspěvků a komentářů, jež byly vhodné k analýze, tzn. týkaly se témat, jež jsou pro mou práci klíčové, a rozebírala jsem je i s informantkami při rozhovorech.

2.4 Konstrukce vzorku a charakteristika rozhovorů

Účastnice polostrukturovaných rozhovorů jsem až na jednu výjimku sehnala prostřednictvím vybrané facebookové skupiny. Jedna účastnice byla má kamarádka, kterou znám ještě z doby před podstoupením zákroku.

Aby se jednalo o vhodného informanta/informantku pro daný výzkum, musel dotyčný splňovat dvě následující podmínky – být ženou a být po již podstoupeném estetickém zákroku, pro nějž se on sám rozhodl (ve smyslu, že jej nepodstoupil z důvodu zdravotních problémů). Jiné požadavky stanoveny nebyly. Informantky byly z různých měst, ve věkové kategorii 21-51 let a vykonávaly různorodá zaměstnání.

Tabulka č.1: Představení informantek

Jméno informantky	Věk	Město bydliště	Povolání
paní Kateřina	41 let	Ostrava	účetní
paní Soňa	46 let	okres Opava	účetní a zároveň studentka
paní Saša	51 let	Náchod	obor administrativa
Karolína	21 let	Praha	tanečnice
paní Pavla	49 let	Praha	finanční správa
Lucie	34 let	Praha-východ	kosmetička
paní Jana	50 let	Horažďovice	pracovnice v sociálních službách
Dominika	31 let	Praha	referentka ve správě majetku

S informantkami jsem se sešla ve stanoveném termínu a místě setkání, na kterém jsme se společně shodly. Celkem jsem provedla osm rozhovorů, z čehož 4 proběhly v online prostředí a v průměru trvaly 40 minut. V otázkách jsem se nejprve zaměřovala na jednotlivé zákroky (jaký zákrok informantka podstoupila, jak zákrok probíhal, na jaké byly klinice, jak se o ní dozvěděly a jak jsou se zákrokem spokojené). Tyto otázky sloužily převážně k tomu, aby se ženy rozmluvily, a už se zároveň přiblížily k tématu plastické chirurgie a jejich zkušenosti s ní. Další okruhy otázek se týkaly ideálu krásy (jestli mají představu o tom, jak vypadá ideální ženské tělo a dokázaly by mi ho případně popsat, zda si myslí, že existuje obecný ideál krásy apod.). Následně se mi ženy svěřovaly s tím, jaký vztah měly ke svému tělu před zákrokem a jaký ho mají po něm.

Dostaly jsme se i k postavám, jež podle účastnic rozhovoru hrály důležitou roli při jejich rozhodování se zákrok podstoupit (kdo je ne/podporoval, jaký názor mělo na jejich rozhodnutí jejich okolí).

2.5 Analytický postup

Pro analýzu dat jsem v práci využila zjištěná data, která jsem získávala skrze provedené rozhovory. Po rozhovorech jsem za pomoci nahrávek, se kterými mé informantky všechny souhlasily, provedla doslovnou transkripci a začala s kódováním. Konkrétně jsem zvolila kódování otevřené, které je „*analytickým procesem, jímž jsou pojmy identifikovány a rozvíjeny ve smyslu jejich vlastností a dimenzí*“ (Strauss a Corbin, 1999, 52).

Přestože jsem díky zvoleným polostrukturovaným rozhovorům věděla, že se určitá témata budou v kódech objevovat, využila jsem induktivní postup kódování, kdy jsem kodovala primárně na základě získaných dat (Novotná, Špaček a Šťovíčková, 2020, 431). V rozhovorech jsem s informantkami totiž narazila i na jiná témata než jsem měla předem připravena. Nejprve jsem tedy kodovala delší segmenty a až následně jsem si všímala jednotlivých slov, která by případně mohla být klíčová k celkovému tématu mé práce. Poté jsem vybrala vhodné pojmy, které charakterizovaly vybrané segmenty a na závěr k nim přiřadila kategorie, jež jsem představila v rámci jednotlivých kapitol v empirické části práce.

V případě digitální etnografie na facebookové skupině jsem k analýze využila data archivní, tedy příspěvky a komentáře, které vznikly již před mým vstupem do terénu. Též jsem využila svých terénních poznámek. Co se týká kódování, zvolila jsem opačnou metodu než u polostrukturovaných rozhovorů, tedy dedukci. Většina příspěvků totiž obsahovala nanejvýše pár vět a komentáře měly obvykle povahu pouze slovních spojení, tudíž nebylo možné kódovat delší segmenty. Postupovala jsem tedy tak, že po pár okódovaných rozhovorech jsem v příspěvcích a komentářích hledala pojmy a slovní spojení, jež by charakterizovaly již vybraná obecnější témata z provedených rozhovorů. Přesto jsem ale narazila i na další kódy, které se v rozhovorech neobjevovaly v takové míře jako právě na facebookové skupině. Nakonec jsem tedy spíše využila kombinaci indukce i dedukce, což se v praxi velmi často stává. Podle Novotné a spol. „*i když kódujeme induktivně, tedy vytváříme kódy z dat, teorie a výzkumné otázky nám poskytují pojmový rámec, který je při kódování užitečné využít. A naopak, i při deduktivním kódování se nebráníme tomu, abychom vytvořili nový kód, pokud dobře vystihuje význam daného segmentu*“ (Novotná, Špaček a Šťovíčková, 2020, 431).

2.6 Etický aspekt výzkumu

Etická stránka této práce začala už při oslovování mých informantek. Ve facebookovém příspěvku či zprávě jsem uvedla, že jsem studentkou Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy a prosím je o spolupráci v rámci mé bakalářské práce. Následně jsem krátce popsala, jakému tématu se věnuji a co od nich žádám. V tomto momentu jsem je také informovala o anonymizaci – tedy, že v práci nebudou uvedena jejich pravá jména, ale přezdívky. Stejně tak jsem jim potvrdila, že rozhovor bude využit pouze pro účely mé bakalářské práce. Anonymizaci jsem též využila u názvu facebookové skupiny, a dala tak skupině název jiný.

V případě příspěvku na facebookové skupině „Zkušenosti a rady s plastickou chirurgií a estetickými zákroky“ jsem navíc členy informovala, že součástí analýzy budou se souhlasem vlastníků této skupiny i vybrané příspěvky a komentáře. Ten, kdo by nesouhlasil s tím, aby jeho/její příspěvky či komentáře byly do výzkumu zahrnuty, měl tuto informaci sdělit skrze komentář nebo soukromou zprávu. Tyto příspěvky bych do analýzy nezahrnovala, nicméně se nikdo s tímto požadavkem neozval.

Při rozhovorech jsem podrobnosti o mně a mém účelu bakalářské práce zopakovala, stejně tak i o anonymizování výpovědí aktérek. Zároveň jsem je požádala o souhlas s nahráváním rozhovoru a zda by mi daný souhlas zopakovaly i do nahrávky. Všechny účastnice s nahráváním i souhlasem do nahrávky souhlasily.

Uvědomuji si, že téma mé bakalářské práce může být pro někoho citlivé. Své aktérky jsem tedy k odpovědím nenutila a před začátkem rozhovoru jsem jim sdělila, že pokud nebudou chtít na jakoukoliv otázku odpovídat, stačí mi to sdělit a není problém ji přeskočit.

3. Empirická část

Empirickou část jsem se rozhodla strukturovat poněkud odlišně než v teoretické části. Jako první představím jak mé informantky hovořily o normě ideálu krásy, protože se nakonec ukázala jako nejvýznamnější složka tělesného sebepojetí v kontextu estetické chirurgie. Poté je uvedena kapitola o roli genderu ve spojení s vlivem jedincova okolí, a to především s vlivem médií. Následně kapitola o přirozenosti, jež nezáměrně vyplynula z rozhovorů a byla významným tématem hlavně na facebookové skupině. Empirickou část jsem uzavřela kapitolou o individuální složce tělesného sebepojetí, kde ženy nejvíce rozebírají svou osobní zkušenost s plastickou chirurgií ve spojení s jejich tělesností.

3.1 Ideál krásy

„Rozhodně ideály krásy jsou.“ (Karolína, 21)

S tímto tvrzením souhlasila většina mých informantek. V rámci rozhovoru jsem se s aktérkami bavila o tom, zda mají svou vlastní představu ideálu krásy a následně i o tom, jestli si myslí, že je ideál krásy nastaven celospolečensky. Například u Karolíny (21) jsme na otázku ideálu krásy narazily v začátku rozhovoru, kdy sama popsala, že si svůj nos chtěla nechat přeoperovat na „ideální nosík“ (Karolína, 21). Při dotazu, zda by mi mohla „ideální nosík“ charakterizovat, odpověděla: *„No, ideální nosík je prostě takovej ten malinkej princeznovskej prostě, za mě...tak nějak jsem si ho prostě jakoby já vysnila, prostě malej ideální, takovej prostě co mají princezny v animáčkách, nebo jako ho mají nakreslený, nebo prostě ty celebrity.“* (Karolína) V momentě, kdy jsme se dostaly k otázce obecné představy ideálu krásy ve společnosti, mi sdělila: *„Rozhodně ideály krásy jsou, když se podíváme prostě na internet tak tam prostě vidíme Kardashianky s malýma nosama, velkýma prsama, velkejma zadkama, s žádným břichem prostě...a vidíme modelky jak vypadaj, že maj svoje foxy eyes, který jsou teďkon moderní a že prostě nějaký ten ideál je vždycky nastavenej.“* (Karolína, 21) Z toho, co Karolína popisuje, je patrné, že její představa o obecném ideálu krásy silně ovlivnila její osobní představu o tom, jak by měl vypadat ideální nos, na který se ho rozhodla pomocí estetického zákroku změnit. Jak sama uvedla, ideální nos je jak podle její představy ideálu, tak i podle její představy o celospolečenském obrazu ideálního nosu, malý.

Podobný pohled měla například i Dominika:

„Tak myslím si že jako po staletí vždycky ten ideál krásy se strašně jako mění a dřív to byly prostě korpulentní že jo ženský jako s kypřejma tvarama, dřív to byly ženský který si vlastně vytrhávaly vlasy z čela protože trend bylo mít jako vysoký čelo, a už prostě po staletí běží že jo, vždycky nějaký trend jakoby nějakým způsobem je.“ (Dominika, 31)

Stejně jako Karolína mluví o tom, že vždy je nějaký ideál krásy nastaven. Už zde je tak zřejmá existence „symbolického těla“, jež představila Douglas (2003), a to ve spojitosti se symboly normy ideálu krásy. K tomu ještě Dominika (31) doplnila, že se v průběhu let mění.

„Myslím si, že třeba i jako problém dnešní doby jsou sociální sítě, kdy jakoby třeba konkrétně ten instagram je prostě plnej tady těch jakoby rádoby dokonalejších holek který prostě nemají jakoby jedinou vrásku jedinej pupínek, prostě mají dokonalý postavy, dokonalý životy a to si myslím že je to strašně jakoby strhává potom ty ostatní jako lidi, nebo hlavně asi že jo holky, aby vlastně dosáhly toho samýho. Takže tadleta doba jako i těch sociálních sítí to strašně moc jakoby umocňuje a zrychluje...“ (Dominika, 31)

Téma médií a sociálních sítí hrálo určitou roli u každé mé informantky. U Karolíny (21), Dominiky (31) a třech dalších účastnicích rozhovoru se vliv médií a sociálních sítí objevuje právě především v souvislosti s nastavenou normou ideálu krásy, která se podle nich ve společnosti objevuje skrze tyto mediální prostředky nejvíce. Další účastnicí byla například paní Jana (50), která hned při otázce na obecnou představu o ideálu krásy všech lidí ve společnosti odpověděla: *„Ta společnost je ovlivněná nějakýma, že jo v médiích prostě jsou taky k vidění veskrze štíhlý mladý holky, prostě nějak jako asi těmi médii to asi bude ovlivněný, to asi trochu jo.“ (Jana, 50)*

U zbylých třech akterek je více patrné, že právě na ně samotné mají sociální sítě, v kontextu estetické chirurgie, vliv. Všechny tyto tři ženy jsou součástí facebookové skupiny, na které jsem prováděla digitální etnografii. Odtud čerpají informace, rady a zkušenosti ostatních žen, jež dané zákroky podstoupily, což mělo vliv při jejich rozhodování, zda zákrok podstoupit nebo i nadále, kdy přemýšlí, že podstoupí další zákroky.

„Pravděpodobně jsem si napsala do vyhledávače plastické operace nebo tak něco... a do komentářů se určitě zapojuji občas, občas se na něco zeptám, občas třeba předám nějakou svou zkušenost protože vím že mi to strašně pomohlo tak se cítím tak nějak jako dlužná že bych to měla taky poslat dál, protože nebýt těch holek co vlastně psaly na tom omlazení, tak bych do toho asi nikdy nešla. Takže si myslím že je fajn když si ženský předají ty zkušenosti aby si to mohly rozmyslet a třeba i vybrat co budou chtít.“ (Kateřina, 41)

Paní Kateřina (41) se tedy občas i sama zapojuje do diskusí na facebookové skupině, ale je především ráda za příspěvky od ostatních členů, bez kterých by se, jak ona sama řekla, pravděpodobně nerozhodla na zákroky jít. Síla sociálních sítí je zřejmá i z pocitu dluhu, který paní Kateřina (41) popisuje. Přestože se s lidmi na facebookové skupině osobně nezná, cítí vůči nim potřebu jim jejich rady zpětně oplatit svou vlastní zkušeností.

Významnou roli v kontextu ideálu krásy hrál také věk, přesněji proces stárnutí. Nejvíce se toto téma objevovalo v souvislosti s podstoupením dalších zákroků. Při otázce, zda má informantka přemýšlí o podstoupení dalšího zákroku, například paní Pavla (49) odpověděla:

„Takhle, určitě si říkám, že třeba jednou, protože už se blížím ve věku, bude mi padesát za chvíli, tak si říkám že pak třeba půjdu na nějaký jako vrásky nebo něco prostě. Ale jako zatím teď si říkám... určitě bych tomu nerada propadla, ale jako když mi bylo míň, tak jsem si říkala že to je blbost, nikdy jsem to neřešila, ale jak jsem starší a starší tak to samozřejmě řeším. Chci vypadat, jako chci se cítit dobře...já si myslím že spíš jde o to cítění a jestli chci vypadat, jako nechci vypadat staře, já nevím no. Takže... takže klidně se nebudu bránit tomu jít na nějaký jako menší zákrok s obličejem, myslím si že pořád jako je lepší jít jako někdy včas než pak v 70 letech.“ (paní Pavla, 49)

Paní Pavla (49) tedy s postupujícím věkem o dalších zákrocích přemýšlí, a to konkrétně o takových, jež se zaměřují na zbavení vrásek. Nejdříve zdůrazňovala, že o tom přemýšlí především z důvodu, aby se cítila dobře. Nakonec je ale zřejmé, že významným je i vizuální aspekt, kdy paní Pavla (49) zmínila, že nechce vypadat staře. Podobně jako ona vnímala proces stárnutí spojený s absolvováním estetických zákroků většina informantek. V případě procesu stárnutí, kdy:

„...ale jako vim, že třeba časem přijde něco že budu třeba uvažovat o nějakých výplních

kyselinou hyaluronovou, nebo třeba že za deset let budu mít zvadlý prsa tak třeba nějaká modelace.“ (Lucie, 34) I Lucie (34), která sice momentálně neplánuje podstoupit další zákroky, zmiňuje, že s postupem času možná nad zákroky spojené s věkem bude uvažovat: *„Jako nemám to jako uzavřenou knihu, to vůbec, ale teď momentálně mě to jako netíží.“* (Lucie, 34)

Podle Clarke a Griffin (2007) je podstupování estetických zákroků z důvodu stárnutí způsobeno právě nastavenou normou krásy. Ženy jsou vystavovány obrazům ideálů krásy, jež představují mladé štíhlé ženy. Na druhou stranu ale dodávají, že ženy, které podstoupí estetický zákrok z důvodu stárnutí, jsou ve společnosti někdy odsuzovány za to, že nedokážou přijmout přirozený proces stárnutí (Clarke a Griffin, 2007).

Všechny účastnice rozhovoru, přestože mi většina z nich sdělila, že podle nich ve společnosti existuje nastavená norma ideálu, zdůrazňovaly i individuální stránku krásy. Podle paní Soni (46) je krása, spíše než o ideálu, *„o každém jak se cítí, jak se vnímá a jestliže se ráno naličíte, učešete, oblečete hezky, kouknete na sebe do zrcadla a řeknete si, sakra mi to sluší, tak si myslím že to to okolí už za těma dveřma hnedka pozná že se cítíte být hezká. Takže spíš je to vlastně o tom vnitřním... vnitřním pocitu té ženy.“* (Soňa, 46) Například ale i Lucie (34), jež mluvila o existenci ideálu krásy i ve spojitosti se silným vlivem sociálních sítí a médií, uvedla: *„...na tom člověku je prostě strašně cejtít když se ve svém těle cejtí jako dobře že jo, a jedno jestli má velkej zadek, malý prsa, to jako je úplně fuk že jo. Představa ideálního těla to jako není důležitý, důležitý je v čem jako se cejtíš, no a jako když tě dlouhodobě něco trápí, brzdí tě to, tak asi je fajn s tím něco udělat.“* (Lucie, 34)

V celé této kapitole je patrná teorie tzv. dvou těl podle Douglas (2003). Z uvedených citací vyplývá, že tělo je rozdělené na fyzické a symbolické. Fyzické tělo představuje tělo jako biologický a fyziologický konstrukt. Symbolické tělo je ztělesněním společenské normy, v tomto případě tedy normy ideálu krásy (Douglas, 2003). Na příkladu zákroků spojených s procesem stárnutí, jež plánuje podstoupit většina mých informantek, hraje významnou roli další charakteristika symbolického těla, jímž je omezenost způsobu vnímání fyzického těla právě kvůli stanoveným sociálním strukturám (Douglas, 2003). Pokud je nastaveným společenským ideálem mladá dívka, začnou ženy své tělo pozorovat v porovnání s ním a pomocí estetických zákroků se tak snažit oddálit stařeckému vzhledu (Clarke a Griffin,

2007).

Na základě toho, jak mé informantky o ideálu krásy hovořily, se jejich odpovědi dají vysvětlit také pomocí konceptu erotického kapitálu podle Hakim (2010), jehož hlavním znakem je krása. Stejně jako zmiňuje Hakim (2010), hovoří i mé informantky o existenci společenské představy ideálního ženského těla, jež se především v průběhu let mění. Podle jejich výpovědí je to zapříčiněno silným vlivem médií, které podle nich tyto ideály zobrazují nejvíce. To má dopad na jejich tělesné sebepojetí, protože pokud ženy v médiích neustále vidí stejný typ ženské postavy, začnou ho přijímat za ideál, se kterým se budou následně porovnávat (Rajendrah, 2017, 349).

Mé informantky zdůrazňovaly i vnitřní pocity krásy, jež jsou dalším prvkem erotického kapitálu. Podle Hakim (2010) totiž to, jak se jedinec sám cítí ve svém těle, následně ovlivňuje způsob, jak na daného jedince bude pohlížet jeho okolí. S tím souvisí další charakteristický znak erotického kapitálu, který jsem zmiňovala – prvek sociální reprezentace. O něm hovořila paní Soňa (46), když mluvila o způsobu líčení, stylu oblékání a volbě účesu (Hakim, 2010, 500).

Na závěr je důležité zmínit, že *„jsou to ženy, které mají více erotického kapitálu než muži, a proto ho i více rozvíjí“* (Hakim, 2010, 499). Z výpovědí účastnic rozhovoru pak vyplývá, že jednou z možností, jak ho ženy mohou rozvíjet, může být právě podstoupení estetických zákroků.

3.2 Gender a vliv okolí

Z rozhovorů s mými informantkami, ale i z provedené digitální etnografie na facebookové skupině „Zkušenosti a rady s plastickou chirurgií a estetickými zákroky“ vyplývá, že se ideál krásy dělí na ženský a mužský. Podle účastnic výzkumu tedy existují sociální představy o tom, jak by mělo vypadat ženské tělo nebo co by minimálně mělo splňovat.

V této kapitole se ale zaměřím na to, jak mé informantky hovořily o těchto představách napříč genderem a jakou roli v tom hraje vliv okolí. Paní Kateřina (41), která mi například při rozhovoru sdělila, že přesný ideál krásy *„asi neexistuje“*, později dodala: *„Určitě existuje*

nějaký průřez toho co se jako líbí většině žen a co se líbí většině mužů a i jsem se třeba všimla že samozřejmě u mužů je to strašně variabilní...někdo má radši větší prsa a někdo to neřeší, někdo spíš řeší na tom těle třeba spíš jako zadek než prsa, a tak dále.“ (Kateřina, 41)

Později k tomu ještě doplnila: *„Všeobecně jsem vždycky slyšela že ženy spíš preferují, jako závidí ostatním ženám, že jsou štíhlé a vysoké kdyžto muži ve většině chtějí ty ženštější tvary.“ (Kateřina)*

Přestože podle paní Kateřiny (41) existují osobní preference v tom, co se jedinci líbí na opačném pohlaví, jsou i určité znaky, jež má většina lidí ve společnosti společných a odlišují je právě podle genderu. Na základě její výpovědi by se tedy přece jen dalo říct, že určitý ideál krásy existuje a je genderově ovlivněn.

Pokud se na tuto problematiku podívám opět z hlediska erotického kapitálu podle Hakim (2010), jedná se o jeho další prvek, kterým je sexuální přitažlivost. Hakim (2010) tvrdí, že zatímco krása, kterou jsem rozebírala v předchozí kapitole, je spíše o přitažlivosti obličeje, je sexuální přitažlivost více o celkovém tělesném vzhledu. Záleží ale právě na tom, zda jsem žena či muž, tedy *„o míru ženskosti, nebo mužství“*, jež vyhledávám u jedince odlišného genderu (Hakim, 2010, 500).

Toto tvrzení souhlasí i s teorií genderu jako sociální konstrukce podle Bergera a Luckmanna (1999), jenž říká, že maskulinita a feminita mají svůj společenský význam a vlastní charakteristiky. Jinými slovy se v průběhu socializace prostřednictvím interakce jedinec seznamuje s významy spojenými s genderem, jako jsou prvky ženskosti a mužství (Berger a Luckmann, 1999, 58).

Hakim (2010) při tom ještě opět naráží na kulturní rozdíly, kdy například v západním světě podle ní převládají muži, kteří upřednostňují vzhled prsou, nohou a hýždí (Hakim, 2010, 500). Podle výpovědí mých informantek by se tak mohlo jednat o motivaci k absolvování estetického zákroku i z důvodu dosažení míry ženskosti a tím i sexuální přitažlivosti.

Toto tvrzení plyne i z následujících citací, kdy jsou podle mých informantek estetické zákroky také o tom: *„...že třeba spoustu ženských dělá se svým tělem věci o kterých si myslí že se pak budou líbit chlapům a pro chlapy je to třeba vyloženě fakt hnusný.“ (Lucie, 34)*

Názor, že ženy často podstupují zákroky kvůli tomu, aby se líbily mužům, měla například i Dominika (31), která mi sdělila: „*Myslím si jakože spousta ženských samozřejmě se chce prostě líbit chlapům. Chtěj bejt jako žádaný, chtějí vidět že je o ně zájem, takže pak jakoby se hodně nechají třeba ovlivnit tím, co si myslíš že se jakoby chlapům líbí.*“

Vliv mužského pohledu na krásu v kontextu plastické chirurgie se objevil u aktérky paní Saši (51).

„*Ono to všechno vlastně vzniklo tak, že když jsem s mým přítelem začínala, tak on mě začal říkat že mám trauma břicho. A po pár měsících mi řekl, že si myslí, že potom v životě kteréj jsem měla si taky zasloužím něco hezkýho i když asi hodně bolavého a že si to mám někde vyjednat že mě zaplatí právě plastiku toho břicha. Čili já jsem si úplně původně šla vyjednávat pouze plastiku toho břicha a když jsem byla na cestě vlastně kliniku, tak on mě volal ať se zkusím zrovna domluvit s doktorem jestli by nestálo za to... a jestli by mě to teda nevadilo, že jako jemu by se to líbilo, tak jestli by mě to nevadilo tak že by mě klidně k tomu připlatil i jakoby implantáty prsa.*“ (paní Saša, 51)

V případě paní Saši (51) to byl tedy její partner, který sám přišel s návrhem, ať operace podstoupí. Podle ní je důležité, co si o ženské kráse myslí životní partner dotyčné ženy. V rozhovoru totiž zmínila: „*Vždycky říkám, ta krása je taková jakou ji chce mít ten člověk se kterým ta žena prostě je, protože ta žena musí bejt, nebo měla by bejt ta žena a dívka spokojená a šťastná v životě a měla by teda nějakým způsobem dát na to, co si o tý ženské kráse myslí její partner... a jestliže si její partner myslí že ženská krása je v tom že ženská je boubelka, tak je to naprosto v pořádku.*“ Odpovídala zde na otázku, zda podle ní existuje ideál krásy, kdy zmínila, že představu o ženském ideálu krásy vždy měla, ale její partner jí tuto představu „*úplně zbořil*“ (paní Saša, 51).

Role okolí se ukázala jako velmi významná, jelikož měla zásadní vliv na rozhodnutí se daný zákrok podstoupit, nebo o něm alespoň přemýšlet. Když jsme se při rozhovoru s paní Janou (50) bavily o tom, před jakou dobou přišel moment, kdy nad operací začala uvažovat, mi sdělila: „*Jo...tak nad těma víčkama jsem uvažovala delší dobu...už vlastně někdy okolo čtyřicítky, kdy mi třeba kamarádka řekla: „No ale ty máš ty víčka jako hodně spadlý no!“*“ Podle výpovědi, tedy paní Jana (50) nad zákrokem začala uvažovat, protože ji na její vzhled

upozornila její kamarádka.

Po provedené digitální etnografii na facebookové skupině „Zkušenosti a rady s plastickou chirurgií a estetickými zákroky“ je na základě zdejších příspěvků zřejmé, že i tato skupina může mít vliv na rozhodnutí se nějaký estetický zákrok podstoupit. Z mých poznatků je ale také jasné, že jedinec, který se stane členem této skupiny, už nad zákrokem musel minimálně přemýšlet a záměrně tak tuto skupinu vyhledal. Bez vyhledávání totiž není možné na skupinu narazit. Aby jedinec skupinu našel, musel za pomoci vyhledávání zkoušet zadávat názvy typu plastické/estetické operace apod.

Síla a vliv této skupiny se nejvíce objevuje v příspěvcích, kde autor příspěvku zveřejní i fotografii sebe či konkrétní partie, se kterou není spokojen, a ostatní členy prosí o radu, jaký zákrok by, podle jejich názoru, měl podstoupit. Většinou je v popisku uveden i věk dotyčného autora.

„Zdravím, bude mi zanedlouho 40 let a chtěla jsem se zeptat, co byste mi poradili. Chtěla bych se sebou něco udělat, nejsem spokojená.“ (Libuše) + foto autorky příspěvku

V tomto příspěvku Libuše uvádí celkovou nespokojenost se svým vzhledem. Neuvádí například, že by chtěla změnit její nos, prsa apod., jako to bylo u všech mých účastnic rozhovoru. Ptá se ostatních členů skupiny na názor, co by na jejím tělesném vzhledu změnili, aby se cítila spokojeně.

Odpovědi na příspěvek:

„Možná trochu zvednout horní víčka. Ale nos bych nechala, když máte menší rty a oči, tak vám sedne že je trochu výraznější.“ (Klára)

Komentář Kláry dokonce navozuje téma předchozí kapitoly, kterým je ideál krásy. Z komentáře vyplývá, že podle Kláry existují nějaké určené normy krásy, např. takové, že když má někdo menší rty a oči, sluší mu výraznější nos.

„Určitě nos (rhinoplastiku ³) tvrdého i měkkého nosu, víčka a určitě bych šla i do botoxu ⁴ čela, glabely a okolo očí a taky zvětšit horní ret.“ (Lenka)

Lenka zase uvádí několik zákroků, které by Libuši doporučila.

Z uvedených příspěvků je patrné, že dotyčným autorkám příspěvků záleží na tom, co si o jejich tělesném vzhledu myslí jejich okolí. V tomto případě se jedná i o širokou společnost⁵, tedy i o lidi, jež dotyčné osobně neznají.

Na základě výše uvedených citací se tak dá mluvit o udržování a posilování genderových stereotypů podle Křížkové (2002). U mých informantek se objevuje v podobě sociálních procesů, jako byla například interakce mezi Janou (50) a její kamarádkou nebo mezi Sašou (51) a jejím partnerem. Zobrazuje se ale i v mediálním prostředí, což je zřejmé především z příspěvků na facebookové skupině, ale i z následných výpovědí informantky Karolíny (21).

Karolína (21) před necelým rokem podstoupila operaci nosu (rhinoplastiku). Ve chvíli, kdy jsme se v rámci rozhovoru dostaly blíže k tomu, kdy začala pociťovat, že se jí její nos nelíbí, odpověděla:

„No já když jsem byla malá, tak jsem vůbec neměla jako problém s tím jak vypadám nebo že asi když je člověk malej a když je třeba v první, druhý třídě, tak to neřeší a vnímá na sobě, vnímá jakoby hlavně ty okolní děti za co se mu třeba smějou, nebo co ho jako... a já jsem to začínala vnímat tohlecko když jsem byla jako malá a začala jsem být šikanovaná za svůj vzhled, a za to že se mi děti začaly smát že jsem jako čarodějnice, že mám nos jako čarodějnice, začaly se mi jako vysmívat.“ (Karolína, 21)

---

³ Rhinoplastika je plastická operace nosu, jež řeší nespokojenost s „nepříznivým tvarem nebo velikostí nosu“ (Perfectclinic, 2023). Může se ale jednat i o pacienty, kteří mají zdravotní problémy, například s dýcháním (Perfectclinic, 2023).

⁴ Botox funguje na základě látky zvané botulotoxin, jenž uvolňuje mimické svaly. Zákrok probíhá za pomoci vpichování tenkých jehliček do svalů, které díky botulotoxinu znehybní a kůže se tak nad svalem napne a vrásky zmizí. Tento zákrok ale není dlouhodobý a ve svalu účinkuje maximálně šest měsíců (Clinic for Luck, 2022).

⁵ Jak je uvedeno v metodologické části (vstup do terénu) má skupina okolo 20 000 členů.

Informantka zde popisuje, jak na její tělesné sebepojetí mělo vliv to, jak na její nos reagovalo okolí, ve kterém se pohybovala. Tím jsme následně narazily i na téma genderových stereotypů, kdy Karolína (21) začala mluvit o tom, že se jí podle jejího názoru okolí smálo kvůli tomu, že svým nosem byla odlišná.

„Ty děti se posmívají někomu kdo vypadá jinak než ostatní. Když má někdo brejle, tak se mu smějou za to že má brejle, když někdo nosí červený tenisky a je to kluk, ale všichni ostatní kluci mají modrý tenisky, tak se mu budou smát za to že má červený jo... a je to prostě něco co je, co bylo asi pro ty děti neobvyklý. Protože děti...jako většinou vidíme dítě a je to malinký dítě a má třeba malej nos.“

Zde tedy Karolína (21) hovoří o problematice genderových stereotypů obecně, ale později je vztáhla i ke své vlastní zkušenosti.

„Když se podíváme třeba na ty princezny...Sněhurka jak vypadala ta čarodějnice? ... která prostě dala Sněhurce to jabko... s obrovským frňákem a s jabkem v ruce, a pak se podíváme jak vypadala Sněhurka... velký voči, malinkatej nosánek. Jak vypadala další jako zlá postavička?... velkej nos. Prostě když se podíváme třeba na tohle tak třeba ve všech pohádkách jsou udělaný ty zlý právě tím že mají třeba velkej nos...“ (Karolína, 21)

Karolína (21) tak vysvětlovala, proč je podle ní možné, že ostatním dětem přišla odlišná a vlastně i vznik jejího obrazu „ideálního princeznovského nosíku“ (Karolína, 21), jež jsem zmiňovala v předchozí kapitole.

Mluvila o genderových stereotypech, jež jsou zobrazovány v médiích, v tomto případě konkrétně v pohádkách. Stejně jako tvrdí Staňková (2011) se i v případě Karolíny ukazuje, že jsou pohádky důležitým prvkem v období dospívání, skrze nichž se vytvářejí představy o ideálech. V rámci tělesného sebepojetí to ale může mít spíše negativní vliv. Děti přesně vidí, jaké činy představují dobro a zlo, ale zároveň i vizuální podobu daných postav, které tyto protichůdné strany reprezentují. Tak je to například vidět právě v pohádce o Sněhurce, kterou zmiňovala Karolína (21). „Ideální postavou je Sněhurka“ a naopak stranu zla představuje královna v podobě ošklivé čarodějnice, jež je většinou zobrazována s velkým nosem (Staňková, 2011).

U Karolíny (21) je tak zřejmé, že na její okolí mělo stereotypní genderové zobrazování v pohádkách vliv. Její okolí se jí za vzhled jejího nosu posmívalo a používalo k tomu slovní narážky jako „*seš ježibaba*“ *...a i když to ty samý lidi po pár letech přestali říkat, tak to prostě to jako ve mně zůstalo a prostě, cítila jsem se špatně no a chtěla jsem to změnit.*“ (Karolína, 21) Stejně tak ale mělo stereotypní genderové zobrazování vliv i na ní samotnou, kdy za ideál začala považovat podobu za ní „*ideálního princeznovského nosíku*“ (Karolína, 21) jako má právě například Sněhurka.

Tento konkrétní příklad, ale i celá kapitola, se opět dá vysvětlit i pomocí teorie Dvou těl (Douglas, 2003). V případě genderu teorie odpovídá podobě symbolického těla, které je vnímáno jako symbol očekávání. To navíc souvisí i se zmíněnými genderovými stereotypy. Zmíněné pohádky tak představují prostředek ke společenské kontrole nad symbolickým tělem z důvodu souhry se sociálními očekáváními.

3.3 Přirozenost

V rámci rozhovorů jsme s většinou informantek narazily na téma přirozenosti a též se velice často objevovalo i na facebookové skupině. Při rozhovorech ho informantky nejčastěji zmiňovaly ve chvíli, kdy hovořily o tom, jak si přály vypadat po provedení daného zákroku. V případě příspěvků šlo ve většině případů o pozitivní recenze na kliniku nebo konkrétního doktora, kde popisovaly, jak jsou po provedení zákroku spokojené.

Ve chvíli, kdy jsem se účastnic ptala, jakou měly představu, aby jejich tělo po zákroku vypadalo, mi paní Soňa (46) odpověděla: „*Já jsem tak strašně zdůrazňovala že bych si moc přála aby to bylo, aby to prostě bylo přirozené protože fakt jako já nechci aby na mně šly zákroky poznat.*“ Z odpovědi je patrné, že spojuje přirozenost s tím, aby na ní nebylo možné zákroky poznat.

„Mně šlo spíš o ten přirozenější vzhled, i když jsem chtěla větší tak jsem chtěla jako přece jenom v rámci možností přirozený vzhled. Takže mě těšilo že to pan doktor dělá takové že to nevypadá úplně jako nějaké koule na hrudníku.“ (paní Kateřina, 41)

Paní Kateřina (41) zase naráží na tvar prsou, jež by za přirozený ona sama nepovažovala.

Stejný pohled se objevuje i na facebookové skupině, kde členky kromě přirozeného vzhledu ve spojení s tvarem zmiňují i velikost poprsí.

„Ahoj holky komu se líbí větší prsa! Přidávám sem recenzi pro všechny kdo přemýšlí o zvětšení prsou trošku větších...Ráda bych vám doporučila holky Formé clinic kdo chce pěkná větší nepřirozená prsa. Moje předešlá prsa měla implantáty mentor kulaté moderate plus profile 440ml. Nyní mám mentor kulaté vysoký profil 725ml. Jsem moc šťastná že jsem si na své druhé zvětšení prsou vybrala právě tuhle kliniku.“ (anonymní příspěvek) + foto autorky příspěvku

Autorka příspěvku tedy píše o zvětšení jejího poprsí, kdy sama použila popis „větší nepřirozená prsa“, ale zároveň uvádí i tvar, který si vybrala. Stejné motivy se objevují i v komentářích u tohoto příspěvku:

„To se fakt všem líbí takové obří balóny větší jak hlava na štíhlém těle? Jako práce je udělaná super, ale preferuji přirozenější a menší.“ (paní Žaneta)

Se Žanetou souhlasí i Markéta, která do komentářů napsala:

„Když už umělá prsa, hezčí jsou ty kapky, vypadají přirozeně. Tyhle „balóny“ se mi nikdy nelíbily, to už radši nic.“ (paní Markéta)

Žaneta i Markéta zde tedy též narážejí na velikost, ale i na tvar, kdy k popisu obě používají přirovnání „balóny“.

O tématu přirozenosti v rámci estetické chirurgie mi toho nejvíce sdělila Dominika (31), podle které *„i člověk kterej podstupuje některý zákroky i takhle pravidelně, může vypadat přirozeně. Jako přirozenost není jen o tom že jsem nikdy nic takovýho nepodstoupila, ale o tom zachování si nějakýho zdravýho rozumu s tím aby to člověk nepřehnal...aby skutečně tady téma zákrokama zvýrazňoval svoje přednosti, ale ne úplně jako kompletně měnil strukturu toho obličejě a vlastně jako celou tu podstatu toho vlastního výrazu. Že prostě když toho člověka vidíš, tak tě to jako hned nepraští do očí, že jako ježiš ta má na sobě jako všechno umělý. Že si třeba řekneš, jo má nějakou výplň ve rtech ale jako není celá umělá*

a vypadá nějakým způsobem jako přirozeně.“

Dominika hovořila o tom, že podle jejího názoru neznamena přirozený vzhled to, že člověk nikdy nepodstoupí žádný estetický zákrok, ale o tom, že si i absolvováním nějakého estetického zákroku dotyčná zachová tu vizáž, kterou měla před zákrokem. Do kontrastu pak postavila umělý vzhled, který podle ní nastane v ten moment, kdy „*už to člověk s těma zákrokama prostě přežene.*“ (Dominika, 31)

Přirozenost v kontextu estetické chirurgie je i tématem Kathy Davis v knize pod názvem *Reshaping the Female Body: The Dilemma of Cosmetic Surgery* (2013), ve které tvrdí, že ženy jsou nuceny se přizpůsobit normám ženské krásy, ale tak, aby si stále zachovaly svou přirozenost. Skrze média a reklamní kampaně jsou jim zprostředkovávány názory, že přirozená krása je hezčí než ta umělá, což je například velmi dobře vidět na webových stránkách klinik estetické a plastické chirurgie, kde se klientky snaží získat prostřednictvím záruky dosažení přirozeného vzhledu po zákroku, přestože se jedná například o vložení umělého silikonu do těla (Davis, 2013, 53).

Výzkum Elfvng-Hwang v Jižní Koreji (2021) navíc ukázal, že mezi místními ženami je podstoupení estetického zákroku považováno za přijatelné pouze tehdy, pokud má dotyčná osoba po operaci stále přirozený vzhled, jinými slovy na ní na první pohled není zásah zákroku poznat. Naopak ty ženy, na kterých je výsledek operace očividný, čelí společenskému odsouzení a stigmatizaci (Elfvng-Hwang, 2021).

Na základě toho lze tvrdit, že přirozený vzhled v rámci estetické chirurgie představuje takového jedince, na kterém zákroky nelze na první pohled poznat. Podle odpovědí některých mých informantek by šlo ještě doplnit, že se jedná i o jedince, jenž nepodstupuje zákroky v takové míře, aby došlo k výrazné změně jeho vzhledu.

3.4 Životní zkušenosti žen s podstoupením estetického zákroku

Všechny mé informantky byly před podstoupením zákroku nespokojeny minimálně s jednou částí těla a právě formou estetického zákroku se ji rozhodly změnit. Čtyři mé informantky

cítily k dané části těla mírnou nespokojenost, která ale nebyla zcela zásadní při jejich rozhodování se zákrok podstoupit. Paní Kateřina (41), která podstoupila augmentaci prsu, například popsala: „*Tak neměla jsem úplně jakože nějaký špatný vztah ke svému tělu že by se mi to nějak extrémně nelíbilo, nebo že bych se tím trápila, ale třeba ty prsa mi prostě vadily.*“ Podobně o vztahu ke svému tělu hovořila i paní Jana (50), která zákrok nevnímala jako prostředek ke zbavení se pocitu nespokojenosti, ale jako „... *no prostě tady mi něco překáží tak to prostě ušmiknu jo, a ta pusa, no tak dobrý tady mi zas něco chybí tak tam něco přidám.*“ Ani jedna tedy nehovořila o extrémní míře nespokojenosti s jejím tělem, ale spíše jim konkrétně vadila daná část těla, kterou se následně rozhodly změnit za pomoci estetického zákroku.

Pocity nespokojenosti ženy vyjadřovaly i na facebookové skupině, a to ve větší míře než u zmíněné první poloviny mých informantek. Často se jednalo o příspěvky, kde autorky sdílí s ostatními členy skupiny fotografie svého těla/části těla jak před zákrokem, tak po něm.

„*Ráda bych se s Vámi podělila o mou zkušenost s liposukcí podbradku*⁶. *Změnilo mi to život. Druhá brada mě trápila už od dětství, jak můžete vidět na fotce kde jsem ještě malá holčička. Jsem neskutečně šťastná, doporučuji tento zákrok každému kdo o něm uvažuje. Za mě to byly jedny z nejlépe investovaných peněz. Zákrok proběhl 30.12.2022 u pana doktora Pavla v Jablonci nad Nisou.*⁷ *Celková cena se dvěma ohlávkami 10 000Kč.*“ (Šarlota) + přidané fotky před a po zákroku a jedna z dětství

Stejně jako u uvedeného příkladu se i u ostatních příspěvků tohoto typu často jednalo i o recenzi na danou kliniku či přímo plastického chirurga.

„*Nepopsatelně mě trápily moje téměř neexistující rty. Ale teď jsem spokojená. Naštěstí patřím k těm, co výplň vydrží. Časem bych chtěla upravit horní ret, ale teď je prostě miluju.*“ (Ema) + foto před a po zákroku

---

⁶ Liposukce spočívá v odsátí tuku z dané části těla za pomoci tumescentního roztoku, který je do této partie napouštěn. Zákrok se provádí pouze v lokální anestezii a trvá maximálně jednu hodinu (Medicomclinic, 2023)

⁷ Z důvodu anonymizování bylo jméno lékaře i město kliniky alterováno.

U obou uvedených facebookových příspěvků je zřejmé, že Šarlota i Ema byly s určitou partií těla značně nespokojené a po podstoupení zákroku se ve svém těle cítí lépe.

Vyšší míra nespokojenosti se objevovala i u druhé poloviny mých účastnic rozhovoru, pro které bylo tělesné vnímání sebe samotné jedním z klíčových aspektů v odhodlání se zákrok podstoupit. Tento poznatek se shoduje s výsledky výzkumu Sarwera et kol. (1998), které ukázaly, že právě nespokojenost se svým tělesným vzhledem, i pokud se jedná o nespokojenost pouze s jednou tělesnou partií, slouží jako motivační složka k podstoupení estetického zákroku (Sarwer et.kol., 1998, 1647). V mých rozhovorech tyto ženy líčily až nenávist k dané části těla, což mělo následně vliv i na jejich celkové tělesné sebepojetí a u některých i na psychický stav.

„Bylo to něco co já jsem na sobě jako nesnášela. Bylo to něco, čeho jsem se jako vlastně chtěla zbavit, ale zároveň jsem se bála jako se toho zbavit (povzdechnutí), protože jsem ten nos měla 21 let.“ „Já už jsem se pak za to, jako reálně jsem se za sebe jako styděla jak jsem vypadala, pak jsem se samozřejmě začala i cejtít špatně, prostě člověk nemá žádný sebevědomí...“ (Karolína, 21)

„Myslím si že vždycky je zatím jakoby nějaká nespokojenost sama se sebou a prostě dokazování si toho že jako já mám, jako můžu vypadat líp.“ (Dominika, 31)

Konec citace Dominiky (31) „*můžu vypadat líp*“ navozuje i další téma, které se v souvislosti s tělesným sebepojetím zobrazovalo velmi často, a tím je touha po zlepšení. Ženy mluvily jak o touze vypadat lépe, tedy o tělesném aspektu touhy, tak i o duševní stránce člověka. Některé účastnice zmiňovaly pouze jednu zmíněnou stranu touhy, ale většina z nich je spojovala dohromady.

„Na tom člověku je prostě strašně cejtít když se ve svém těle cejtí jako dobře že jo. Tak jako proč si nepomocť? Jako já nejsem pro extrém, rozhodně jako v ničem, jsem pro to aby se člověk cejtíl dobře.“ (Lucie, 34)

Z toho, co říká Lucie, je patrné, že estetickou chirurgii vnímá jako možnou cestu, která s přáním cítit se lépe může pomoci.

I paní Kateřina (41), u které jsem na začátku této kapitoly zmiňovala malou míru nespokojenosti, právě více než nespokojenost zdůrazňovala touhu po tom cítit se a vypadat lépe. *„Nebylo to úplně o nějaké velké nespokojenosti...spíš o nějaké touze po zlepšení.“* V momentě, kdy v rámci rozhovoru začala popisovat, jak své tělo vnímá po zákroku, uvedla: *„V podstatě se toho moc nezměnilo, jenom prostě mám lepší pocit, že to líp vypadá a že to prostě ke mně líp sedí a tak nějak to vnímám jako že to ke mně patří, že tohle jsem prostě jakoby já.“* (paní Kateřina, 41)

Celkově bylo z rozhovoru s paní Kateřinou patrné, že důležitým impulsem pro její volbu jít na zákrok augmentace prsou, bylo období mateřství. Se svými prsy sice nebyla spokojená už předtím než měla děti, ale podstoupení plastické operace pro ni v tu dobu nebylo prioritou. Sama mi také sdělila, že podle ní jsou estetické operace o tom, co by na sobě chtěl člověk změnit, nebo co by se mu na sobě líbilo, ale také o tom, co se mu událo v průběhu života *„...no a u mě to bylo třeba o tom, že když prostě jak kojíte dvě děti, tak ty prsa už pak nevypadají jako předtím.“* (paní Kateřina, 41)

U informantky paní Saši (51) se objevuje podobné téma, kterým je těhotenství. Paní Saša (51) má totiž dvojčata a popisovala, jak během těhotenství nabrala tělesnou váhu a po porodu se nemohla zbavit *„takovýho toho vardůlce tý kůže kterej prostě visí přes plavky, přes kalhotky a podobně.“*

Přestože je u paní Kateřiny (41) a paní Saši (51) rozdíl v tom, že narozdíl od informantky Kateřiny vzešla u paní Saši iniciativa podstoupit daný zákrok od jejího partnera, hraje u nich u obou klíčovou roli tělesná změna zapříčiněná těhotenstvím či dobou po porodu. Ke stejným závěrům došli i výzkumníci ve výzkumu pod názvem *„Too Good to Be Real – The Obviously Augmented Breast in Women’s Narratives of Cosmetic Surgery“*, kde právě jedním z nejrozšířenějších zjištění na téma plastické chirurgie a tělesnosti bylo, že ženy, které podstoupily estetický zákrok, vysvětlovaly svou touhu po zákroku ve smyslu znovuvytvoření „pravého těla“ ztraceného fyzickými změnami, jako je například těhotenství (Gimlin, 2013, 913).

Posledním společným znakem všech mých informantek v rámci tohoto tématu je dlouhodobost. Ani u jedné z žen se totiž nejednalo o impulsivní rozhodnutí.

„Ten ret je taková moje, takový můj dlouhodobý komplex vlastně celoživotní. Když jsem byla mladá tak jsem měla oba dva ty, ten vrchní byl trošku větší...nebo větší...byl plnější než, než...než je teď, a ten spodní je, vždycky prostě jsem měla pocit že mám nesouměrně velký.“
(paní Soňa, 46)

Paní Soňa (46) zde použila i výraz dlouhodobý komplex. Stejně tak Karolína (21) o operaci nosu přemýšlela velmi dlouhou dobu:

„...proč bych na to vlastně nešla když o tom přemýšlím celý svůj život, vždycky když se vidím na fotce tak jediný co na sobě vidím jen to jak, jak já se sama sobě nelíbím s tímnosem, jak se mám prostě vyfotit nebo jak mám prostě chodit na ulici aby mě lidi neviděli jak vypadá můj nos.“ (Karolína, 21)

Zde popisovala, jak ji například trápilo i vyjít mezi lidi do společnosti. Poslední citace Lucie (34), kterou stejně jako Karolínu trápila část těla již od jejího dětství.

„...obecně moje nohy mě trápily od dětství.“ (Lucie, 34)

Je tedy zřejmé, že po dlouhou dobu byly informantky nespokojené (v některých případech až v extrémní míře) s nějakou částí těla a svá rozhodnutí, zda své tělo nechají zasáhnout estetickou operací, promýšlely až v rozsahu několika let.

Závěr

V bakalářské práci jsem se zabývala tématem tělesného sebepojetí žen v kontextu estetické chirurgie. Závěry mého výzkumu se ve značné míře shodují i s poznatky a závěry uvedených zahraničních výzkumů, jež se zajímaly o podobné téma.

Z provedených polostrukturovaných rozhovorů a digitální etnografie vyplynulo, že nejvýznamnějším aspektem estetické chirurgie je společenská představa těla, o které mluví Douglas (2003), a to konkrétně v podobě nastavené normy ideálu krásy. Všechny mé informantky, jež popisovaly, jak podle nich vypadá obraz ideální ženské postavy, ho popsaly naprosto identicky. Stejně jako v provedených zahraničních výzkumech se ukázalo, že představu o tomto ideálu si ženy nejvíce tvoří skrze média a především sociální sítě (Rajendrah, 2017, 349). Konkrétně zkoumaná facebooková skupina měla na některé mé informantky i takový vliv, že díky ní uvažují nad podstoupením dalších zákroků.

Tím, že mým vzorkem byly pouze ženy, nemohu přímo porovnávat, zda je daná norma více kladena na muže, nebo na ženy. Na základě získaných poznatků a dostupné literatury ale mohu tvrdit, že mužský a ženský ideál se liší a že ženský obraz ideálu krásy je v naší společnosti silně nastaven a ovlivňuje ženy v rozhodování zákroky podstupovat. Důležitou roli pro mé informantky hrál a nadále stále hraje proces stárnutí, kdy pro ně estetické zákroky představují možnost, jak ho alespoň oddálit. Všechny mé informantky až na nejmladší účastnici Karolínu (21) si připouštěly, že s přibývajícím věkem zákroky spojené se stárnutím podstoupí. I na zkoumané facebookové skupině se nejčastěji řešily právě zákroky spojené s věkem. Stejně jako Clarke a Griffin si jejich postoj vysvětlují tak, že podstupování zákroků z důvodu stárnutí je zapříčiněno právě nastavenou normou ideálu krásy, jelikož jsou daným ideálem mladé ženy (Clarke a Griffin, 2007). Zároveň se tím ale podílejí na udržování vyšších standardů pro stárnoucí ženské tělo a – dalo by se říci – tím i nastavenou normu krásy podporují (Gimlin, 2013, 915).

Jak jsem již naznačila v předchozím odstavci, dalším důležitým aspektem je gender, který hrál zásadní roli právě v představách o ideálním ženském těle. Přestože žádná informantka, až na jednu výjimku, nepřipustila, že by zákroky podstupovala kvůli partnerovi, se mužská představa o těle ukázala jako zásadní. Pro upřesnění se ale nejednalo o mužskou představu.

Jednalo se o mužskou představu očima mých informantek a podle nich o představu všech žen. Podle nich tedy existuje mužská představa o ženském ideálu, která na podstoupení zákroků může mít vliv.

Dalším klíčovým aspektem tělesného sebepojetí žen, které podstoupily estetický zákrok, je vliv jejich okolí. Do toho lze zahrnout zmiňovaný vliv médií a sociálních sítí, ale jako zásadní se ukázal i lidský faktor, kdy se jednalo i o blízké osoby z jedincova okolí (Gimlin, 2013, 915). Důležitou roli hrál i vliv genderového stereotypu spojovaný s ženským tělem, který se u dvou mých informantek objevoval v průběhu jejich dětství a dospívání.

Lidské tělo by se tak na základě uvedených výsledků dalo rozdělit na fyzické a symbolické, jako to uvedla Douglas (2003). Stejně tak je ale zřejmé, že se oba typy těl vzájemně ovlivňují a nedají se od sebe zcela oddělit. Stejně tak se v rámci tělesného sebepojetí nedají oddělit vlivy společenských norem a individuálního prožívání jednotlivců. Přestože se v rozhovorech i v rámci digitální etnografie ukázaly společenské vlivy jako klíčové v rámci tělesného sebepojetí žen, nelze od nich oddělit i jejich osobní pocity a vnímání, tedy individuální složku každého jedince. Všechny účastnice před podstoupením zákroku cítily určitou nespokojenost se svým tělem, nebo minimálně s jednou částí těla, a dlouhodobě si podstoupení operace rozmyslely. U některých se jednalo i o životní situace, které prožily. Například mateřství, jež změnilo jejich tělesný vzhled a pomocí plastické chirurgie se toužily vrátit ke „*svému pravému já*“ (Gimlin, 2013, 928). Všechny ženy cítily touhu po zlepšení a chtěly se ve svém těle cítit lépe, což jim zákrok plastické chirurgie umožnil.

Ženy po provedeném estetickém zákroku by se podle Grid-group teorie Mary Douglas daly podle složky Grid považovat za specifickou sociální skupinu, kdy jsou se společností propojeny společnou představou o ideálu ženské krásy. Dimenze Group zase představuje ty ženy, které již zákrok podstoupily kvůli tomu, že se chtěly více společensky začlenit, jelikož opět sdílí stejné představy o normě ideálu krásy s většinou společností (Douglas, 2003).

I přes možné nedostatky považuji práci za přínosnou v rámci poznatků o tělesném sebepojetí u žen v kontextu estetické chirurgie, jelikož v ČR není tomuto tématu věnováno tolik pozornosti. Jak jsem uvedla, plastická chirurgie zde není sice tolik rozsáhlá jako v zahraničí, ale zájem o estetické zákroky se každoročně zvyšuje a na základě mých výsledků bakalářské

práce je podle mého názoru důležité se jím zabývat (ISAPS, 2021).

Vzhledem k použitému designu výzkumu je na závěr důležité zmínit, že výsledky nemohou být zobecňovány na celou populaci, ale týkají se pouze konkrétních osob a facebookových příspěvků, které do výzkumu byly zahrnuty. V případě, že bych se tomuto tématu věnovala i nadále, zaměřila bych se na muže, kteří podstoupili estetické zákroky, abych následně mohla výsledky porovnat.

Summary

In my bachelor thesis I dealt with the topic of women's body self-concept in the context of aesthetic surgery. The conclusions of my research are consistent with the findings and conclusions of the above mentioned foreign researches which were focused on a similar topic.

The semi-structured interviews and digital ethnography shows that the most significant aspect of aesthetic surgery is the social conception of the body that Douglas (2003) refers to, specifically in the form of a set norm of ideal beauty. All my informants when describing what they thought the image of the ideal female body looked like, described it in exactly the same way. As in the research conducted abroad, it has been shown that women mostly form their idea of this ideal through the media and especially social networks. The Facebook group had even such an influence on some of my informants that it has made them consider undergoing other procedures.

Due to the fact that my sample consisted only of women, I cannot directly compare whether men or women are influenced more by the norm. However, I can argue that the male and female ideal is different and that the female image of beauty is strongly set in our society and influences women in their decision to undergo procedures, based both on the findings and literature. The aging process has played and continues to play an important role for my informants, where aesthetic interventions are an option for them to at least delay it. All my informants, except the youngest participant Karolína (21), admitted that they would undergo age-related procedures due to the very set norm of the ideal beauty, as that ideal is young women (Clarke and Griffin, 2007). But at the same time, in doing so, they are participating in the keeping the higher standards for the ageing female body and, one could argue, thereby supporting the set norm of beauty.

As I have already suggested in the previous paragraph, another important aspect is gender which has played a crucial role precisely in the imagining of the ideal female beauty. According to my informants there is an image of ideal female body in the eyes of men. However, no female informant, with one exception, admitted that she had undergone the procedure for her partner. In this case, the male body image of female body proved to be

significant.

Another key aspect of the body self-concept of women who have undergone aesthetic surgery is the influence of their surroundings. This may include the mentioned influence of the media and social networks, but the social (human) factor was also found to be crucial, especially people close to the individual's background. The role was also played by the gender stereotypes associated with the female body, which was present in two of my informants during their childhood and adolescence.

Thus, based on the results, the human body could be divided into physical and symbolic body, as Douglas stated (2003). However, these two types of bodies interact with each other and cannot be completely separated. Similarly, within the physical self-concept, the influence of social norms and individual experience cannot be separated. Although social influences emerged in the interviews and digital ethnography as a key aspect in women's bodily self-concept, their personal feeling and perceptions cannot be displaced. All the participants felt some dissatisfaction with their bodies, or at least one part of their bodies before undergoing the procedure. Also, they had been thinking about undergoing the surgery for a very long time. For some of them it was also about life situations they had experienced, for example motherhood which had changed their physical appearance and through the plastic surgery they wanted to return their "true selves" (Gimlin, 2013, 928). All the women felt a desire for improvement and wanted to feel better in their bodies, which the plastic surgery procedure allowed them to do.

Women after undergoing aesthetic surgery could be considered as a specific social group according to Mary Douglas's Grid-group theory, where they are connected to society by a shared ideal of an ideal of feminine beauty. The dimension of Group, in return, represents those women who have already undergone the procedure due to the fact that they wanted to become more socially integrated. That is because of their shared ideas about the norm of the ideal of beauty with the major society.

In conclusion, due to the research design used, it is important to mention that the results cannot be generalised to the whole population, but only relate to the specific individuals and Facebook posts that were included in the research. If I were to continue to focus on this topic,

I would concentrate on men who have undergone aesthetic surgery, so I could then compare the results.

Teze

Námět práce

Ve své bakalářské práci bych se ráda věnovala tématu tělesnosti. Zaměřím se v ní konkrétně na tělesné sebepojetí a na to, jaký vliv má způsob, kterým sebe sami vnímáme na naši socializaci. Výzkum bude zacílen na jedince, kteří podstoupili nějaký estetický zákrok, pro nějž se sami rozhodli. Estetické zásahy, které účastníci museli podstoupit kvůli špatnému zdravotnímu stavu, do výzkumu zahrnovat nebudu.

Lidské tělo představuje objekt sociálního a kulturního vývoje. Hodnoty a normy, jež se v jeho průběhu proměňují, ovlivňují naše sebepojetí (Fialová, 2001, 36). V současné době se můžeme setkat s řadou požadavků, které musíme splnit, abychom dosáhli nebo se alespoň přiblížili „ideální postavě“. V televizi, časopise, na webových stránkách, ale například i od svých blízkých a kamarádů můžeme slýchat rady a triky na to, jak rychle zhubnout, jak nabrat svaly, jak se rychle zbavit tuků, zkrátka jak této „ideální postavy“ dosáhnout. Na základě toho se tělo stává objektem a produktem vzhledu, do kterého člověk musí investovat, a proto bývá často veřejně prezentováno i jako známka úspěchu. Lidské tělo je pak z těchto důvodů považováno za jednu z nejdůležitějších složek celkového sebepojetí (Fialová, 2001, 36).

Estetické zákroky jsou též jednou z možností, díky kterým můžeme „ideální postavy“ dosáhnout a cítit se tak lépe. Alespoň většina z plastických chirurgických klinik to takto prezentuje na svých webových stránkách, a to především u zákroku tzv. augmentace (zvětšení) prsou (Abclinic, 2021, Ústav estetické medicíny, 2021, Sanus, 2021). Klinika Estheticon například uvádí jako výhodu tohoto zákroku, že se jedná o „dlouhodobé řešení pro dosažení ideální postavy“ (Estheticon, 2022). Co ale kliniky na svých webových stránkách zmiňují nejvíce je zvýšení sebevědomí, mladší vzhled a pocit být sama sebou, pokud se rozhodneme tento zákrok podstoupit.

Plastická chirurgie vznikla před několika tisíci lety, kdy měla za úkol především napravit vrozené tělesné vady, nebo pomoci lidem, kteří utrpěli zranění, při níž se esteticky zohydili (Pešková, 1968, 11). Postupem času, konkrétně již od 14. století, ale začala být plastická

chirurgie rozsáhlejší a spojována se slovem kosmetika. Ta již nemá za úkol léčit nemoci. Má usilovat o „dobrý vzhled a celkově dobrý tělesný stav, neboť ošklivost je projevem nemoci.“ (Pešková, 1968, 12). Obor plastické chirurgie tedy nabyl nového rozměru a začal se zaměřovat i na ty, kteří touží po zkrášlení, čistotě i po erotické přitažlivosti – společenská funkce tímto vystupuje do popředí, jelikož nastavuje estetickou normu. Plastičtí chirurgové tak začínají pomáhat i jedincům, kteří se snaží této společenské normy dosáhnout (Pešková, 1968, 13-14).

Cash a Butters se ve své studii zaměřovali na tělesné sebepojetí ve spojení se sociální komparací. Do výzkumu byly zahrnuty pouze ženy, které měly za úkol porovnávat obrázky žen rozdílných postav a hodnotit jejich vzhled a atraktivitu. V poslední řadě pak porovnávali s danými obrázky sami sebe. Cash a Butters došli k závěru, že velmi důležitým aspektem v této problematice je, s kým přesně se člověk porovnává. Ukázalo se totiž, že klíčovou postavou v porovnávání, hrály obrázky modelek, které účastnice výzkumu braly pro porovnávání jako vzorovou (Fisher at.kol., 2002, 567).

Studie pod názvem „Psychosocial impact of dental aesthetics regulates motivation to seek orthodontic treatment“, jež probíhala v roce 2014, zkoumala psychosociální dopad estetiky zubů u lidí, kteří zvažují podstoupit ortodontický zákrok z důvodu malokluze (křivých zubů). Jednalo se o rozsáhlou studii s 393 respondenty ve věku od 18 do 30 let a výsledky ukázaly, že nejdůležitějším faktorem je estetický vzhled (Lin et.kol., 2016, 476-478). Psychosociální dopad určité estetické vady chrupu se zvyšoval s její závažností a by i důvodem, proč se jedinci trpící malokluzí rozhodli vyhledat odbornou pomoc. Nicméně se ukázalo, že estetická stránka zákroku je pro respondenty natolik důležitá, že například jedinci s nižším sebevědomím, kterým byl ze zdravotních důvodů zákrok doporučen, ho odmítli právě kvůli estetice, kterou by daný zákrok nějakým způsobem narušil (Lin et.kol., 2016, 481).

V dnešní době lidé podstupují estetické zákroky velmi běžně. Některé výzkumy ukazují, že ženy přikládají vzhledu větší význam než muži (Fialová, 2001, 50). Cílem mé bakalářské práce je zkoumat vliv estetických zákroků na sebepojetí a socializaci jedince. Budu si klást tyto výzkumné otázky:

Jaké motivy vedly lidi k podstoupení estetického zákroku?

Jak své tělo lidé vnímali před zákrokem, a jak ho vnímají po něm?

Jaký vliv může mít na vnímání estetického zákroku genderová identita?

Jakou roli hraje podstoupení zákroku na socializaci jedince?

Předpokládané metody zpracování

Ve své bakalářské práci se zaměřím na jedince, kteří se sami rozhodli a podstoupili estetický zákrok. K zodpovězení výzkumných otázek budu využívat kvalitativní metody. Účastníky výzkumu oslovím pomocí sociálních sítí, inzerátů, osobních kontaktů a po získání alespoň jednoho, bych využila metody snowball sampling. S vybranými jedinci poté provedu polostrukturované rozhovory, jež budou nahrávány a následně analyzovány pomocí otevřeného kódování. Počet účastníků se bude odvíjet od počtu získaných souhlasů s daným výzkumem, nicméně budu cílit na vzorek deseti lidí. Do něho budou zahrnuti muži i ženy, přičemž chci dosáhnout genderově rovnoměrného zastoupení. Ve výzkumu budu využívat i metodu digitální etnografie. Digitální etnografie představuje formu pozorování, jež umožňuje virtuální kontakt s účastníky (Pink et. kol., 2016, 3). Zaměřím se v ní na analýzu diskusních fór, blogů a webových stránek estetických klinik.

Etické souvislosti zvažovaného projektu

V práci budou využity rozhovory a příspěvky z různých diskusních fór. V práci nebudou uvedena pravá jména osob, místo toho budou využity pseudonymy. Účastníci rozhovoru budou s touto informací seznámeni, stejně jako s účelem práce a využitím jejich poskytnutého rozhovoru – potvrdí to i svým písemným souhlasem. Pokud by došlo k žádosti o nepoužití rozhovoru ze strany účastníka, bude mu vyhověno. Příspěvky lidí z diskusních fór budou též uvedeny pod jinými než vlastními jmény a budou řádně ozdrojovány.

Použitá literatura

ALBRECHT L. Gary, FITZPATRICK Ray, SCRIMSHAW C. Susan. *The Handbook of Social Studies in Health and Medicine*. Sage Publication, 2003. ISBN 0761942726

ALSOP, Rachel, LENNON, Kathleen. *Aesthetic surgery and the expressive body*. Sage journals, 2017, vol. 19 (I) 95-112. DOI: [10.1177/1464700117734](https://doi.org/10.1177/1464700117734)

BALSAMO, Anne Marie. *Technologies of the gendered body: Reading cyborg women*. Duke University Press, 1996 citováno podle REISCHER, Erica and KOO, S. Kathryn. *The Body Beautiful: Symbolism and Agency in the Social World*. Annual Review of Anthropology, 2004, vol. 33, pp. 297-317

BERGER Peter, LUCKMANN Thomas. *Sociální konstrukce reality*. CDK, 1999. ISBN: 80-85959-46-1

BLAKEMORE a kol. *Characteristics of Boys' and Girls' Toys*. DOI: 10.1007/s11199-005-7729-0. [online, 5.5.2022]. Citováno 15.3.2023 Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/48516050_Characteristics_of_Boys'_and_Girls'_Toys

BORDO, Susan. *Unbearable Weight: Feminism, Western Culture, And the Body*. University of California Press, 2004. ISBN: 0-520-24054-5

BURELL, J. *The Fieldsite as a network. A strategy for locating ethnographic research*. Pp. 51–60. In: Hjoth L., H. Horst, A. Galloway a G. Bell. *The Routledge Companion to Digital Ethnography*. London: Routledge, 2017.

BURIAN, František. *Plastická chirurgie*. Praha: Československá akademie věd, 1959. s. 18. [online]. Citováno 25.4.2023. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:55866a7b-67e7-410a-a948-76fc65d6d94>

CLARKE, H. Laura, GRIFFIN, Meridith. The body natural and the body unnatural: Beauty work and aging. *Journal of Aging studies*, 2007. Vol 21, Pages 187-201. <https://doi.org/10.1016/j.jaging.2006.11.001>

CSORDAS, Thomas J. *Embodiment as a Paradigm for Anthropology*. In: *Body/Meaning/Healing. Contemporary Anthropology of Religion*. Palgrave Macmillan, New York. ISBN: 978-1-137-08286-2

CSORDAS, Thomas J. *Embodiment and Experience: The Existential Ground of Culture and Self*. Cambridge University Press, 1994. ISBN 0521452562.

DAVIS, Kathy. *Reshaping the Female Body: The Dilemma of cosmetic surgery*. Routledge, 2013. ISBN: 0-415-90632

DOUGLAS, Mary. *Natural Symbols: Explorations in Cosmology*. Routledge, 2003. ISBN: 0-415-31454-2

ELFWING-HWANG, Joanna. *Media, Cosmetic Surgery and Aspiration Beauty Aesthetics of the Ageing Body in South Korea*. Routledge, 2021, vol. 45, no.2, 238-252.

FIALOVÁ, Ludmila. *Body image jako součást sebepojetí člověka*. Praha: Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0173-7.

FISHER, Erik et. kol. *Social Comparison And Body Image: An Investigation Of Body Comparison Processes Using Multidimensional Scaling*. *Journal of Social and Clinical Psychology*, November 2002. DOI:10.1521/jscp.21.566.22618.

GAGNÉ Patricia, MCGAUGHEY Deanna. *Designing Women – Cultural Hegemony and the Exercise of Power among Women Who Have Undergone Elective Mammoplasty*. *Gender and Society*. Vol. 16. No. 6. Sociologists for Women in Society, December 2002. DOI: 10.1177/089124302237890

GIMLIN L., Debra. *Too Good to Be Real – The Obviously Augmented Breast in Women's Narratives of Cosmetic Surgery*. Gender and Society, Vol.27 No.6, University of Aberdeen, UK. December 2013, DOI: 10.1177/0891243213493001

GOLDMAN-HASBUN, J. (2022). *The Moral Discourse of Free Speech: A Virtual Ethnographic Study*. Journal of Contemporary Ethnography, 0(0). [online]. Citováno 26.4.2023 Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/08912416221129880>

HOLLIDAY, Ruth, TAYLOR, Sanchez Jacqueline. *Aesthetic surgery as false beauty*. Sage Publications, 2006. vo. 7 (2): 179-195. DOI: 10.1177/1464700106064418

HAKIM, Catherine. *Erotic Capital*. European Sociological Review. svazek 26, vydání 5, říjen 2010, strany 499–518, [online]. Citováno 21.4.2023. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/esr/jcq014>

LINDSEY, L.L. (2020). *Gender: Sociological Perspectives (7th ed.)*. Routledge. ISBN: 9781315102023 [online]. Citováno 15.3.2023. Dostupné z: <https://doi.org/10.4324/9781315102023>

LIN, Feiou et.kol. *Psychosocial impact of dental aesthetics regulates motivation to seek orthodontic treatment*. 2016 by the American Association of Orthodontists. [online]. Citováno 17.6.2022. Dostupné z: <https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S0889540616301925?token=FC0BD92A802802CC9BB35B4F2038A159532F02C74356EF1039FA8B0108C85C2AC82C2103DEF8B589F1CF662C9667EAB3&originRegion=eu-west-1&originCreation=20220620084440>

NOVOTNÁ, H., ŠPAČEK, O., ŠŤOVÍČKOVÁ JANTULOVÁ, M. (eds.) 2020. *Metody výzkumu ve společenských vědách*. Praha: Fakulta humanitních studií.

OAKLEY, Ann, Milena POLÁČKOVÁ a Martin POLÁČEK. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-403-6

OAKLEY, Ann. *Gender, Women and Social Science*. The Policy Press, 2005. ISBN 978-86-3469-9.

PINK, Sarah et.kol. *Digital Athnography: Principles and Practise*. Sage Publications, 2016. ISBN 978-1-4739-0237-4.

PEŠKOVÁ, Helena. *Plastická chirurgie kosmetických vad*. Praha: SZdN, 1968.

RAJENDRAH, Sujanna, RASHID, A. Radzuwan, MOHAMEN, B. Saiful. *The Impact of Advertisements on the Conceptualisation of Ideal Female Baety: A Systematic Review*. Serials Publications, 2017. [online]. Citováno 25.4.2023. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/320550642_The_impact_of_advertisements_on_the_conceptualisation_of_ideal_female_beauty_A_systematic_review

RISMAN, J. Barbara, FROYUM, M. Carissa, SCARBOROUGH, J. William. *Handbook of the Sociology of Gender*. Second edition, Springer, 2018. ISBN: 978-3-319-76333-0.

ROSE, Sonya O. *What is Gender History?* Polity Press, 2010. ISBN-13: 978-0-7456-4615-2.

SARWER, David B., WADDEN, Thomas A., PERTSCHUK, Michael J., WHITAKER, Linton A. *Body Image Dissatisfaction and Body Dysmorphic Disorder in 100 Cosmetic Surgery Patients*. Department of Psychiatry, the Division of Plastic Surgery. Plastic and Reconstructive Surgery 101 (6):p 1644-1649, May 1998.

SISTI, Andrea, ARYN, Negaar, SADEGHI, Payam. *What is Beauty?*. Springer Science+Business Media, published online 13 May 2021. [online]. Citováno 17.12.2022. Dostupné z: <https://link.springer.com/article/10.1007/s00266-021-02288-2>

STAŇKOVÁ, Lucie. *Pohádky a jejich vliv na psychický vývoj dítěte*. Metodický portál: Články, 2011.

STRAUSS, Anselm, CORBIN, Juliett. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert, 1999. 196 s. ISBN: 808583460X

TUČEK, Milan a Zdenka MANSFELDOVÁ. *Současná česká společnost: sociologické studie*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002. ISBN 80-7330-009-5.

WEST, Candace, ZIMMERMAN, H. Don. *Gender and Society – Doing Gender*. Vol.1 No.2, Sociologists for Women in Society, 1987. [online]. Citováno 10.3.2023. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/089124328700100200>

Další použité zdroje:

ABCLINIC. Art and Beauty. *Modelace prsou (Mammoplastika)*. Abclinic.com, 2021. [online]. Citováno 20.4.2023. Dostupné z: <https://www.abclinic.com/zakroky/modelace-prsou-mammoplastika/> ÚSTAV ESTETICKÉ MEDICÍNY. *Zvětšení prsou – augmentace – UEM*. Uem.cz, 2021 [online]. Citováno 20.4.2023. Dostupné z: <https://www.uem.cz/zvetсени-prsu-augmentace/>, SANUS. *Zvětšení prsů – redukce*. Sanus.cz, 2021. [online]. Citováno 20.4.2023. Dostupné z: <https://www.sanus.cz/plasticka-chirurgie/pece-o-prsa/zmenseni-prsu-redukce>

Clinicforluck.cz *Aplikace botulotoxinu*. 2022 [online]. Citováno 10.4.2023. Dostupné z: <https://clinicforluck.cz/zakroky/aplikace-botulotoxinu>

Estheticon.cz. *Zvětšení prsou: příběhy, ceny, lékaři, fotografie a další*. Aktualizováno 17.4.2023. [online]. Citováno 17.4.2023. Dostupné z: <https://www.estheticon.cz/zakroky/zvetсени-prsou-augmentace-mammoplastika>

ISAPS – The International Society of Aesthetic Plastic Surgery. *Global Survey*, 2021. [online] Citováno 26.4.2023. Dostupné z: <https://www.isaps.org/discover/about-isaps/global-statistics/reports-and-press-releases/global-survey-2021-full-report-and-press-releases/>

Medicomclinic.cz. *Liposukce podbradku*. Plastická chirurgie MEDICOM CLINIC, a.s. 2004-2023. [online]. Citováno 10.4.2023. Dostupné z:

<https://www.medicomclinic.cz/liposukce-podbradku>

Perfectclinic. *Plastika nosu (Rhinoplastika)*. Perfectclinic.cz. [online] Citováno 22.4. 2023.

Dostupné z: [https://www.perfectclinic.cz/plastika-nosu-](https://www.perfectclinic.cz/plastika-nosu-rhinoplastika/?utm_source=adwords&utm_medium=cpc&utm_content=rhinoplastika_praha&utm_campaign=zakroky_praha_search&gclid=Cj0KCQjwi46iBhDyARIsAE3nVrbSuCRmY6ZNF7p8qSVuHD-0JOS63o6j0vDA6TILJ7LqjryePS4I8aAiI3EALw_wcB)

[rhinoplastika/?utm_source=adwords&utm_medium=cpc&utm_content=rhinoplastika_praha&utm_campaign=zakroky_praha_search&gclid=Cj0KCQjwi46iBhDyARIsAE3nVrbSuC](https://www.perfectclinic.cz/plastika-nosu-rhinoplastika/?utm_source=adwords&utm_medium=cpc&utm_content=rhinoplastika_praha&utm_campaign=zakroky_praha_search&gclid=Cj0KCQjwi46iBhDyARIsAE3nVrbSuCRmY6ZNF7p8qSVuHD-0JOS63o6j0vDA6TILJ7LqjryePS4I8aAiI3EALw_wcB)

[RmY6ZNF7p8qSVuHD-0JOS63o6j0vDA6TILJ7LqjryePS4I8aAiI3EALw_wcB](https://www.perfectclinic.cz/plastika-nosu-rhinoplastika/?utm_source=adwords&utm_medium=cpc&utm_content=rhinoplastika_praha&utm_campaign=zakroky_praha_search&gclid=Cj0KCQjwi46iBhDyARIsAE3nVrbSuCRmY6ZNF7p8qSVuHD-0JOS63o6j0vDA6TILJ7LqjryePS4I8aAiI3EALw_wcB)

[RmY6ZNF7p8qSVuHD-0JOS63o6j0vDA6TILJ7LqjryePS4I8aAiI3EALw_wcB](https://www.perfectclinic.cz/plastika-nosu-rhinoplastika/?utm_source=adwords&utm_medium=cpc&utm_content=rhinoplastika_praha&utm_campaign=zakroky_praha_search&gclid=Cj0KCQjwi46iBhDyARIsAE3nVrbSuCRmY6ZNF7p8qSVuHD-0JOS63o6j0vDA6TILJ7LqjryePS4I8aAiI3EALw_wcB)